

SODBA SODIŠČA PRVE STOPNJE (drugi senat)

23. november 2004*

V zadevi T-166/98,

Cantina sociale di Dolianova Soc. coop. rl, s sedežem v Dolianovi (Italija),

Cantina Trexenta Soc. coop. rl, s sedežem v Senorbiju (Italija),

Cantina sociale Marmilla – Unione viticoltori associati Soc. coop. rl, s sedežem v Sanluriju (Italija),

Cantina sociale S. Maria La Palma Soc. coop. rl, s sedežem v Santi Marii La Palma (Italija),

Cantina sociale del Vermentino Soc. coop. rl Monti-Sassari, s sedežem v Montiju (Italija),

ki jih zastopata C. Dore in G. Dore, odvetnika, z naslovom za vročanje v Luxembourg,

tožeče stranke,

* Jezik postopka: italijanščina.

proti

Komisiji Evropskih skupnosti, ki sta jo najprej zastopala F. Ruggeri Laderchi in A. Alves Vieira, nato Alves Vieira in L. Visaggio, zastopniki, z naslovom za vročanje v Luxembourg,

tožena stranka,

zaradi zahteve, podredno in alternativno, na podlagi členov 173 in 175 ES (sedaj člena 230 ES in 232 ES) za razglasitev ničnosti dopisa Komisije z dne 31. julija 1998, s katerim je bilo tožečim strankam zavrnjeno neposredno izplačilo pomoči za preventivno destilacijo za vinsko tržno leto 1982/1983, ali za ugotovitev nezakonnosti opustitve Komisije, ali podredno, na podlagi člena 178 Pogodbe ES (sedaj člen 235 ES) zaradi povrnitve škode, ki naj bi tožečim strankam nastala zaradi ravnanja Komisije,

SODIŠČE PRVE STOPNJE EVROPSKIH SKUPNOSTI (drugi senat),

v sestavi: J. Pirrung, predsednik, A. W. H. Meij in N. J. Forwood, sodnika,
sodni tajnik: J. Palacio González, glavni administrator,

na podlagi pisnega postopka in obravnav z dne 14. septembra 2000 in 10. februarja 2004

izreka naslednjo

Sodbo

Pravni okvir

- 1 Uredba Sveta (EGS) št. 337/79 z dne 5. februarja 1979 o skupni ureditvi trga za vino (UL L 54, str. 1), kot je bila spremenjena z Uredbo (EGS) št. 2144/82 Sveta z dne 27. julija 1982 (UL L 227, str. 1), je v členu 11(1) določala, da se lahko preventivna destilacija namiznih vin in vin, iz katerih se lahko pridobijo namizna vina, opravi vsako vinsko leto.
- 2 Na podlagi šeste uvodne izjave Uredbe št. 2144/82 je bilo za izboljšanje prihodkov zadevnih proizvajalcev primerno, da se jim pod določenimi pogoji omogoči minimalno zagotovljeno ceno za namizno vino in da se v ta namen predvidi možnost, da proizvajalec dobavi namizno vino, ki ga proizvaja destilarni za zagotovljeno minimalno ceno, ali da ima možnost dostopa do drugih primernih ukrepov, ki se lahko sprejmejo.
- 3 Komisija je 15. septembra 1982 sprejela Uredbo (EGS) št. 2499/82, ki predpisuje določbe o preventivni destilaciji za vinsko tržno leto 1982/1983 (UL L 267, str. 16).

- 4 Člen 1(1) te uredbe določa, da morajo proizvajalci, ki želijo destilirati svoje namizno vino, na podlagi člena 11 Uredbe št. 337/79 skleniti pogodbe o dobavi s pooblaščenim destilaterjem in jih predložiti nacionalnemu intervencijskemu organu. Člen 1(3) iste uredbe, kot je bila spremenjena, določa, da začnejo te pogodbe učinkovati šele, če jih je najkasneje do 20. marca 1983 odobril nacionalni intervencijski organ države članice, v kateri se je nahajalo vino v trenutku sklenitve pogodbe.

- 5 Člen 21(1) Uredbe št. 2499/82, kot je bila spremenjena, nalaga državam članicam, da Komisiji najkasneje do 15. aprila 1983 sporočijo količine vina, navedene v odobrenih pogodbah za destiliranje.

- 6 Na podlagi določbe člena 4 Uredbe št. 2499/82 vino ne more biti destilirano, preden je odobrena pogodba ali deklaracija, katere predmet je.

- 7 Člen 5(1) iste uredbe določa minimalno nakupno ceno vina, ki je namenjeno destilaciji.

- 8 Na podlagi osme uvodne izjave Uredbe št. 2499/82 ta cena običajno ne omogoča trženja proizvodov, pridobljenih z destilacijo, po tržnih pogojih. Zato uredba predvideva mehanizem kompenzacije, ki je določen tako, da intervencijski organ izplača pomoč, katere višina je določena v prvi in drugi alineji 6. člena navedene uredbe.

- 9 Na podlagi enajste uvodne izjave te uredbe je treba predvideti, da bo proizvajalcem minimalna zagotovljena cena izplačana v rokih, ki jim bodo omogočali, da iz tega pridobijo dobiček, ki je primerljiv s tistim, ki bi ga prejeli, če bi šlo za tržno prodajo. V teh okoliščinah je treba čim prej izplačati pomoč za zadevno destilacijo, hkrati pa z mehanizmom primerne zavarovanja zagotoviti pravilno odvijanje operacij. Da bi ta ukrep v celoti dosegel svoj cilj v državah članicah, je treba prav tako predvideti način plačila pomoči in predujmov, ki ustreza upravnim sistemom različnih držav članic.
- 10 Člen 8 Uredbe št. 2499/82 predvideva, da lahko države članice za plačilo minimalne nakupne cene za vino in za plačilo pomoči s strani intervencijskega organa po svoji izbiri uporabijo en ali drug postopek, ki ju določata člena 9 in 10 iste uredbe. Italijanska republika se je odločila, da bo na svojem ozemlju uporabljala postopek, ki ga določa 9. člen.
- 11 Člen 9 Uredbe št. 2499/82 določa:

„1. Minimalno nakupno ceno iz prve točke prvega odstavka 5. člena plača destilater proizvajalcu najkasneje v devetdesetih dneh po tem, ko je v destilarno prispela [celotna količina vina ali, odvisno od primera, vsaka posamezna pošiljka vina].

2. Intervencijski organ destilaterju najkasneje v devetdesetih dneh po predložitvi dokaza, da je bila celotna količina vina, omenjenega v pogodbi, destilirana, izplača pomoč, omenjeno v 6. členu.

[...]

Destilater mora intervencijskemu organu predložiti dokazilo, da je plačal minimalno nakupno ceno iz prve točke prvega odstavka 5. člena v roku, določenem v prvem odstavku. Če tega dokaza ne predloži v stodvajsetih dneh po dnevu, ko predloži dokazilo iz prve točke, intervencijski organ izterja že plačane zneske [...]"

12 Člen 10 te uredbe določa:

„1. Najkasneje trideset dni po prihodu v destilarno [celotne količine vina ali, odvisno od primera, vsake posamezne pošiljke vina] destilater izplača proizvajalcu najmanj razliko med minimalno nakupno ceno iz prve alineje člena 5(1) in pomočjo iz člena 6(1).

2. Najkasneje trideset dni po predložitvi dokaza, da je bila celotna količina vina, ki je navedena v pogodbi, destilirana, intervencijski organ izplača proizvajalcu pomoč, navedeno v členu 6 [...]"

13 Člen 11 Uredbe št. 2499/82, kot je bila spremenjena, določa:

„Destilater, v primeru, ki ga določa člen 9, ali proizvajalec v primeru, ki ga določa člen 10, lahko zahteva, da se mu izplača znesek, ki je enak pomoči, določeni v 1. točki člena 6, kot predujem, pod pogojem, da zagotovi zavarovanje v korist intervencijskega organa v višini 110 % tega zneska.

2. To zavarovanje je zagotovljeno v obliki garancije, ki jo da družba, ki ustreza merilom, ki jih je določila država članica, ki ji pripada intervencijski organ.

3. Predujem se izplača najkasneje devetdeset dni po predložitvi dokaza, da je bilo zagotovljeno zavarovanje, in v vsakem primeru po dnevu, ko je bila potrjena pogodba ali deklaracija.

4. Z izjemo določbe člena 13 se zavarovanje iz prvega odstavka vrne samo, če je najkasneje do 29. februarja 1983 predložen dokaz,

- da je bila destilirana celotna količina vina, navedena v pogodbi,

- in če je bil predujem izplačan destilaterju, da je ta proizvajalcu plačal minimalno nakupno ceno, določeno v členu 5(1), prva alineja, [...]

Če se dokazi iz prve alineje predložijo po datumu, določenem v tej alineji, a pred 1. junijem 1984, se vrne znesek 80 % zavarovanja, razlika pa zapade.

Če ti dokazi niso predloženi pred 1. junijem 1984, zavarovanje v celoti zapade.“

- 14 Člen 13 Uredbe št. 2499/82 določa, kadar zaradi naključja ali višje sile, vse vino ali del tega ne more biti destilirano, destilator ali proizvajalec o tem nemudoma obvesti intervencijski organ. V tem primeru ta organ izplača pomoč, predvideno v 6. členu za količino vina, ki je bila dejansko destilirana.
- 15 Člen 2(1) Uredbe Sveta (ES) št. 352/78 z dne 20. februarja 1978 o dodelitvi zaseženih varščin, poroštev in jamstev, danih v skladu s skupno kmetijsko politiko (UL L 50, str. 1), določa, da zasežene varščine v celotni višini uporabijo plačilne službe ali telesa v državah članicah za zmanjšanje izdatkov Evropskega kmetijskega usmerjevalnega in jamstvenega sklada (EKUJS).

Dejansko stanje

- 16 Tožeče stranke, vinogradniške zadruge, so proizvajalci vin na Sardiniji v Italiji. V okviru preventivne destilacije za tržno leto 1982/1983 so sklenile pogodbe o dobavi vin s pooblaščenim destilatorjem – Distilleria Agricola Industriale de Terralba (v nadaljevanju DAI). Te pogodbe je potrdila l'Azienda di Stato per gli Interventi nel Mercato Agricolo (italijanski intervencijski organ, v nadaljevanju AIMA) v skladu z določbo člena 1 Uredbe št. 2499/82.
- 17 Iz računov, ki izrecno navajajo znesek „premije organa AIMA“ („premio AIMA“ ali „premio comunitario, a carico della AIMA“), vključene v minimalno nakupno ceno, ki je določena z Uredbo št. 2499/83 in bi jo DAI morala plačati za vino, ki je bilo dobavljeno v okviru preventivne destilacije za tržno leto 1982/1983 in so ga proizvedle tožeče stranke, izhaja, da je pomoč Skupnosti znašala 169.328.945 italijanskih lir (ITL) za minimalno nakupno ceno 247.801.380 ITL, v kar je vključen davek na dodano vrednost (DDV), za vino, ki ga je dobavila Cantina sociale di

Dolianova (račun z dne 18. aprila 1983); 102.145.631 ITL za minimalno nakupno ceno 149.483.181 ITL, vključno z DDV, za vino, ki ga je dobavila Cantina Trexenta (račun z dne 30. aprila 1983); 346.391.958 ITL za minimalno nakupno ceno 506.921.061 ITL, vključno z DDV, za vino, ki ga je dobavila Cantina sociale Marmilla (račun z dne 28. februarja 1983); 215.084.906 ITL za minimalno nakupno ceno 316.505.762 ITL, vključno z DDV, za vino, ki ga je dobavila Cantina sociale Santa Maria La Palma (računa z dne 30. marca 1983 in 20. aprila 1983), in 33.908.702 ITL za minimalno nakupno ceno 54.812.419 ITL, vključno z DDV, za vino, ki ga je dobavila Cantina sociale del Vermentino (račun z dne 10. maja 1983).

- 18 Po podatkih, ki so jih predložile tožeče stranke in jih Komisija ni prerekala, je bilo vino dobavljeno med januarjem in marcem 1983, destilacija pa je bila opravljena v rokih, ki jih določa člen 4 Uredbe št. 2499/82. Rok za destilaterjevo plačilo minimalne nakupne cene za vino, ki ga predvideva člen 9(1) te uredbe, se je iztekel junija 1983, saj so bile zadnje dobave vina opravljene v marcu 1983.
- 19 DAI je 22. junija 1983 zahtevala od organa AIMA, naj na podlagi 11. člena Uredbe št. 2499/82 izplača predujem pomoči Skupnosti za vino, ki so ga dobavile tožeče stranke in je bilo destilirano. V ta namen je DAI sklenila predpisano zavarovanje v višini 110 % zneska pomoči na podlagi police, ki jo je izdala Assicuratrice Edile SpA (v nadaljevanju Assedile) v korist organa AIMA. To zavarovanje je znašalo 1.169.040.262 ITL.
- 20 Organ AIMA je 10. avgusta 1983 izplačal predujem pomoči Skupnosti 1.062.763.876 ITL v dobro DAI, v skladu členom 11 Uredbe št. 2499/82.
- 21 DAI zaradi finančnih težav ni poplačala, odvisno od primera, v celoti ali delno, proizvajalcev, med njimi tožečih strank, ki so dobavile vino, namenjeno destilaciji.

- 22 DAI je 17. oktobra 1983 predlagala začetek postopka prisilne uprave, ki ga predvideva italijansko stečajno pravo. Ker je sodišče, na katero je bil naslovljen ta predlog, to je Tribunale d'Oristano (Italija), predlogu ugodilo, je DAI ustavila vsa svoja izplačila, vključno s tistimi, ki jih je bila dolžna proizvajalcem, ki so ji dobavili vino.
- 23 Čeprav je bil obveščen o začetku tega postopka, je organ AIMA zahteval od DAI, naj vrne pomoč Skupnosti, od katere bi odštela zneske, ki so bili pravilno izplačani zgoraj navedenim proizvajalcem, ker ji DAI ni v roku, določenem v členu 9(2) Uredbe št. 2499/82, predložila dokazila o plačilu minimalne nakupne cene za vino drugim proizvajalcem v devetdesetih dneh po dobavi v destilarno, predvidenem v členu 9(1) te Uredbe. Ker DAI te pomoči ni vrnila, je organ AIMA zahteval, naj mu Assedile izplača znesek varščine.
- 24 Na podlagi zahteve DAI je Pretore de Terralba (Italija) 26. julija 1984 izdalo začasno odredbo, s katero je Assedile prepovedalo plačati varščino organu AIMA. DAI je določil rok šestdeset dni za vložitev tožbe v glavni stvari.
- 25 DAI je meseca septembra 1984 vložila tako tožbo pred Tribunale civile v Rimu (Italija). Predlagala je predvsem, naj to sodišče ugotovi, da so bili proizvajalci tisti, ki bi bili končni prejemniki varščine v okviru zneskov, ki jim jih je še treba izplačati, in, podredno, da bi se pravice organa AIMA lahko izpolnile največ s preostalim zneskom cene, ki ga DAI še ni izplačala proizvajalcem. Navedla je, da je v konkretnem primeru proizvajalcem plačala približno polovico zneska predujma, ki ji ga je izplačal organ AIMA, vendar pred sodiščem ni navedla, kot je to ugotovilo v sodbi z dne 27. januarja 1989, da je ta plačila izvedla v roku, ki ga določa uredba št. 2499/88 (glej v nadaljevanju navedeno točko 30). Predlagala je, naj se Sodišču postavi vprašanja za predhodno odločanje glede razlage uredb Skupnosti, ki se uporabljajo v tej zadevi. Ni ji mogoče očitati opustitve, ker se je znašla v položaju, v katerem ni mogla izvršiti vseh plačil. Zatrjevala je, da je bila varščina namenjena

zavarovanju plačila minimalne nakupne cene proizvajalcem v sorazmerju z dobavljeno proizvodnjo, če destilater ne izpolni svojih obveznosti. Poudarila je, da bi morala biti pomoč, v skladu z veljavnimi predpisi Skupnosti, če bi bila vrnjena organu AIMA, vrnjena pristojnemu organu Skupnosti. Možnosti proizvajalcev, imetnikov subjektivne pravice do izplačila pomoči, bi bile tako ogrožene zaradi dejanja tretjega (to je zaradi dejanja osebe, ki ni DAI).

26 Assedile in organ AIMA sta bila toženi stranki, proizvajalci, na katere se je nanašala zadeva, to je tožeče stranke, še ena vinogradniška zadruga in konzorcij vinogradniških zadrug, pa so intervenirali v tem postopku.

27 Iz sodbe z dne 27. januarja 1989 Tribunale civile iz Rima izhaja, da je po navedbah organa AIMA od dvanajstih pogodb o nakupu vina, ki jih je sklenila DAI in so bile potrjene v skladu z določbo člena 1 Uredbe št. 2499/82, DAI v skladu s predpisi Skupnosti predložila dokazilo o plačilu minimalne nakupne cene trem proizvajalcem, v skupni višini 111.602.075 ITL. AIMA je zatrjevala, da razen tem trem proizvajalcem DAI ni plačala minimalne nakupne cene proizvajalcem, da v vsakem primeru ni dokazala, da je bilo to plačilo opravljeno v roku, ki ga določa člen 9(1) Uredbe št. 2499/82, in na koncu, da tega dokazila ni predložila v roku, ki ga določa člen 9(2) te uredbe. AIMA je poudarila, da ji v tem kontekstu „varščina zapade v celoti na podlagi člena 11 prej navedene uredbe in da lahko posledično proizvajalci, ki niso dobili plačila, svoje pravice uveljavljajo le od destilarne [...]“ Zato je z nasprotno tožbo zahtevala, naj se Assedile naloži, da ji izplača varščino 1.047.084.185 ITL, skupaj z obrestmi.

28 Intervenienti v postopku pred Tribunale civile iz Rima so se strinjali z navedbami DAI (glej zgoraj navedeno točko 25). Navajali so, da jim zneski, ki so predmet varščine, ki jo je dala Assedile, pripadajo v sorazmerju z dobavljenim vinom.

Zahtevali so, naj Tribunale civile iz Rima odloči, da jim je Assedile dolžna izplačati znesek njihovih revaloriziranih neplačanih terjatev do DAI, skupaj z obrestmi, podredno pa, da jim je organ AIMA dolžan izplačati te zneske. Še posebej so tožeče stranke navedle, da znesek njihovih neplačanih terjatev, ki izhaja iz pogodb, potrjenih v skladu z določbami Uredbe št. 2499/82, znaša 106.571.589 ITL za Cantina sociale di Dolianova, 79.483.181 ITL za Cantina Trexenta, 506.921.061 ITL za Cantina sociale Marmilla, 192.954.189 ITL za Cantina sociale Santa Maria La Palma in 54.812.419 ITL za Cantina sociale del Vermentino.

29 V vmesnem času je Tribunale d'Oristano s sodbo z dne 27. februarja 1986 izreklo, da je DAI v stečaju.

30 V sodbi z dne 27. januarja 1989 je Tribunale civile iz Rima ugotovilo:

„V končni fazi Uredba [...] št. 2499/82 podeljuje pravico do pomoči, če se spoštujejo strogo postavljeni roki in pogoji, nespoštovanje teh rokov in pogojev pa povzroči, da se del pomoči ali vsa pomoč, ki je bila izplačana s predujmom, vrne.

Na podlagi postopka, ki ga je sprejela [Italijanska republika], [postopek, ki ga določa člen 9 Uredbe št. 2499/82], so destilaterji prejemniki pomoči, medtem ko so proizvajalci vina in grozdja tisti, ki jim je pomoč v končni fazi namenjena.

Iz navedenega izhaja, da je zadevno uredbo lahko razlagati in da ni treba predložiti Sodišču vprašanja za predhodno odločanje.

[...]

Glede odnosa med Assedile in organom AIMA, [polica za varščino, ki jo je izdala Assedile], člen 2 splošnih zavarovalnih pogojev predvideva, da Assedile jamči organu AIMA do višine zavarovanega zneska (to je 1.169.040.262 ITL) za povračilo zneskov, ki bi ji jih bila eventualno dolžna pogodbeni stranka [DAI] kot celotno ali delno povrnitev predujma, ki ga je izplačal organ AIMA, če bi se izkazalo, da ni pravice za izredno pomoč pri destilaciji za celoto ali dela količin, navedenih v predlogu za predplačilo ali v pogodbi za destilacijo.

Po drugi strani člen 3 določa, da mora organ AIMA od DAI zahtevati povračilo neupravičeno prejetih zneskov, ta pa je dolžna izplačati zahtevani znesek v petnajstih dneh. Če po poteku tega roka zahteva ni imela učinka, lahko organ AIMA zahteva plačilo tega zneska od družbe [Assedile], ki je to plačilo dolžna izvesti v petnajstih dneh po prejemu zahteve, ne da bi lahko temu kakor koli ugovarjala.

Na podlagi določbe člena 4 se na družbo [Assedile] v mejah plačanega zneska cedirajo vse pravice, regresi in pravna sredstva, ki jih ima organ AIMA do pogodbene stranke in njenih pravnih naslednikov.

Navedene pogodbene določbe se zdijo jasne in se lahko razlagajo: še posebej je jasno, da je jamstvo dano v korist organa AIMA in ne v korist drugih oseb, kot so to proizvajalci, ter da zato ti nimajo nobene pravice do Assedile glede jamčenega zneska.

Prav tako iz določbe člena 3, ki določa obveznost družbe [Assedile], da plača v petnajstih dneh po prejemu zahteve upravičenca, ki ni prejel plačila, jasno izhaja, da se porok zoper upravičenca ne more sklicevati na nobene ugovore.

Tudi če bi domnevali, da je pred kakršnim koli povračilom treba ugotoviti neobstoj (v celoti ali delno) pravice do pomoči pri destilaciji, ni nobenega dvoma, da je ta pravica ugasnila, ker tožeča stranka DAI ni upoštevala rokov in pogojev, ki jih je predvidela uredba Skupnosti.

Ugotovljeno je namreč, da tožeča destilarna ni izpolnila treh obveznosti iz različnih naslovov: 1. ni izplačala (kot to izhaja iz neobstoja dokazov o plačilu v spisu) minimalne cene proizvajalcem z izjemo 110.795.870 ITL; 2. ni izplačala pomoči proizvajalcem v devetdesetih dneh po sprejetju vina v destilarno (rok, ki je iztekel junija 1983) in ne glede na to, ali se je to zgodilo, 3. pred 1. junijem 1984 ni predložila dokazov, da je izvršila plačila. Sankcija za opustitev teh obveznosti je, da varščina v celoti zapade.

Poleg tega sodišče ne more sprejeti razlogov, ki jih je navedla destilarna, da bi upravičila svoje neplačilo (nemožnost izvedbe plačil zaradi postopka prisilne uprave in zaradi spoštovanja načela enakosti upnikov), ker so roki za izvedbo teh plačil (junij 1983) in za vrnitev pomoči (julij 1983) iztekli pred dnem, na kateri je bilo odločeno, da predlaga svoje nadzorovano upravljanje (oktober 1983).

[...]

Zato je treba AIMA povrniti, na podlagi prej navedenih določb Skupnosti, znesek v višini 110 % pomoči izplačane kot predujem, od katerega se odšteje pomoč, katere dejansko izplačilo je bilo dokazano, to je 1.047.084.185 ITL (celoten znesek pogodb, za katere ni bil predložen dokaz o plačilu, povečan za 10 % – to je 1.046.277.980 ITL –, k čemur se prišteje razlika med pomočjo, za plačilo katere je bil predložen dokaz,

in pomočjo, izplačano kot predujem, to je 806.205 ITL). Pripomniti je treba, da DAI ni nikoli izpodbijala teh zneskov: čeprav je zatrjevala, da je izplačala približno polovico prejetih pomoči, ni nikoli zatrjevala, kaj šele dokazala, da je izplačala te pomoči v rokih, ki jih predvideva Uredba št. 2499/82.

[...]

Primerno je navesti, da tožeča destilarna ni v položaju, v katerem bi se lahko sklicevala na to, da imajo združne vinske kleti, ki so dostavile svoje proizvode, težave z izpolnitvijo svojih terjatev, ker se je sama spravila v položaj, v katerem ni mogla izplačevati, ker je takoj po prejemu pomoči Skupnosti, ki bi jih morala izplačati proizvajalcem, predlagala stečajni postopek.

Združne vinske kleti lahko, kot tudi porok, če se odloči, da bo uveljavljal regresni zahtevek, dobijo poplačilo svojih terjatev v okviru stečajnega postopka, skupaj z drugimi upniki in v skladu z načelom enakosti upnikov.“

31 Štiri tožeče stranke, z izjemo Cantina sociale del Vermentino, so 27. septembra 1989 vložile pritožbo na to sodbo pred pritožbenim sodiščem v Rimu. Pritožbeno sodišče je s sodbo z dne 19. novembra 1991 odločilo, da pritožba ni dopustna, ker tožeče stranke pritožbe niso pravilno vročile stečajnemu upravitelju („la curatela fallimentare“) DAI, temveč DAI sami, ki je bila takrat v stečaju, in ker niso pravilno opravile vročitve v roku, ki jim ga je postavil sodnik, ki je bil zadolžen za spis („il consigliere istruttore“).

- 32 V vmesnem obdobju je Assedile 16. januarja 1990 organu AIMA plačala dolgovane zneske.
- 33 Italijansko kasacijsko sodišče je s sodbo z dne 28. novembra 1994 zavrnilo zahtevo za varstvo zakonitosti, ki so jo štiri zgoraj navedene tožeče stranke vložile proti sodbi pritožbenega sodišča. V zahtevi za varstvo zakonitosti so se sklicevale predvsem, da so vložile pritožbo proti zgoraj navedeni sodbi Tribunale civile iz Rima, da bi se ugotovilo, da sodba ni pravilna, in sicer ne glede DAI, temveč le glede organa AIMA in Assedile.
- 34 Pet tožečih strank je pravilno prijavilo svoje terjatve do DAI v okviru stečajnega postopka, ki je potekal v zvezi s to družbo.
- 35 Z dopisom z dne 22. januarja 1996 so od organa AIMA zahtevale, naj izpolni njihove terjatve do DAI, pri čemer so navedle, da organ AIMA ni bil upravičeno obogaten s prejemom varščine.
- 36 Organ AIMA je zavrnil to zahtevo z navedbo, da mu varščina pripada in da proizvajalci nimajo nobenega neposrednega pravnega sredstva, s katerim bi lahko od njega zahtevali izpolnitev terjatev, ki so jih imeli do DAI.
- 37 Tožeče stranke so 16. februarja 1996 na Tribunale civile v Cagliariu (Italija) vložile tožbo proti organu AIMA zaradi neupravičene obogatitve.

- 38 Tožeče stranke so 13. novembra 1996 naslovile prijavo na Komisijo, v kateri so navedle, da je organ AIMA domnevno kršil predpise Skupnosti, še posebej Uredbo št. 2499/82, in predlagale Komisiji, naj naloži organu AIMA in Italijanski republiki, naj jim povrneta zneske, ki jih niso prejele iz naslova pomoči Skupnosti za tržno vinsko leto 1982/1983.
- 39 Komisija je z dopisom z dne 25. junija 1997 tožečim strankam navedla, da je Assedile organu AIMA 16. januarja 1990 izplačala znesek varščine, skupaj z obrestmi. Dodala je, da morajo v skladu s členom 2(1) Uredbe št. 352/78 intervencijski organi zasežene varščine uporabiti za zmanjšanje izdatkov EKUJS, drugače rečeno, te morajo biti knjižene v korist EKUJS. Dodala je, da bodo njene službe opravile potrebne poizvedbe, predvsem pri organu AIMA, da ugotovijo dejanskega prejemnika zneska varščine, ki ga je prejel organ AIMA.
- 40 Po opravljeni poizvedbi pri organu AIMA je Komisija z dopisom z dne 8. decembra 1997 obvestila tožeče stranke, da ji je organ AIMA navedel, da je 21. februarja 1991 unovčil nakazilo („il vaglia“) 1.047.084.185 ITL, izdano na račun Assedile 16. januarja 1990, in da je v poslovnem letu 1991 ta znesek – „ki verjetno ustreza znesku varščine“ – vknjižila v korist EKUJS.
- 41 Tožeče stranke so z dopisom dne 23. januarja 1998, ki je na Komisijo prispel 5. februarja 1998, od te institucije zahtevale, naj jim nakaže znesek, ki ustreza vsoti terjatev, ki so jih imele do DAI, ker je bila varščina, izplačana organu AIMA, povrnjena EKUJS. Zatrjevale so, da iz Uredbe št. 2499/82, katere namen je koristiti proizvajalcem vina, izhaja, da bi ti morali biti dejanski in edini prejemniki pomoči, ki jo predvideva ta uredba. Možnost izbire, ki jo prepušča zadevni državi članici glede postopka plačila pomoči s strani intervencijskega organa, ki ju določata tako člen 9 kot tudi člen 10 te uredbe, ne more ogroziti tega namena. Še posebej v postopku, ki ga predvideva člen 9 navedene uredbe, je zavarovanje, ki ga zagotovi destilater,

namenjeno jamstvu pravilnosti celotnega postopka preventivne destilacije, predvsem glede dejanskega izplačila pomoči proizvajalcem. Vsaka drugačna razlaga bi bila kršitev načela enakega obravnavanja, ki ga določa člen 6 Pogodbe ES (po spremembi je postal člen 12 ES). To mnenje potrjujejo tudi nadaljnji predpisi Komisije, ki določajo pravila, ki se nanašajo na naslednja vinska tržna leta in izrecno predvidevajo, da če destilater ni plačal minimalne nakupne cene proizvajalcu, ta lahko zahteva plačilo pomoči neposredno od intervencijskega organa.

- 42 Komisija je to zahtevo zavrnila z dopisom z dne 31. julija 1998, ki ga je podpisal generalni direktor in so ga tožeče stranke prejele 14. avgusta 1998 (v nadaljevanju sporno pismo). Navedla je, da je bil postopek plačila pomoči destilaterju, ki se je uporabljal v konkretni zadevi, primarno v korist destilaterju, da bi lahko kompenziral visoko nakupno ceno vina. Zavarovanje je bila zagotovljeno v korist organa AIMA in proizvajalci ne morejo uveljavljati nobene pravice do njegovega zneska. Možnost, prepuščena zadevni državi članici med tem postopkom, ki ga predvideva člen 9 Uredbe št. 2499/82, in postopkom neposrednega plačila pomoči proizvajalcu, ki ga predvideva člen 10 te uredbe, ne pomeni, da je treba ti določbi razlagati na enak način v smislu, da so proizvajalci vedno prejemniki pomoči. Med drugim je Komisija navedla, da ta razlika v postopkih ni v nasprotju z načelom enakega obravnavanja, ker je nastala zaradi dejanskih razlik (različni upravni sistemi in različno število proizvajalcev v posameznih državah članicah lahko v nekaterih državah članicah utemeljijo centralizacijo plačila pomoči pri destilaterjih). Komisija je poudarila, da je v sodbi z dne 27. januarja 1989, ki je že postala pravnomočna, Tribunale civile iz Rima zavrnilo ugotovitev, da imajo tožeče stranke terjatev do varščine. Iz tega je sklepala, da tožeče stranke nimajo nobene pravice do zneska varščine, ki jo je unovčil organ AIMA, ta pravica pa tudi ne more nastati, ko se ta znesek vrne Komisiji. Podredno je Komisija navedla, da je potrditvev pogodb s strani organa AIMA, ki so jih sklenile tožeče stranke in DAI, ne spremeni zasebne narave teh pogodb, tako da bi bile zatrjevane obveznosti Komisije do tožečih strank nepogodbene narave. Posledično je vsaka tožba proti Skupnosti zastarala na podlagi člena 46 Statuta Sodišča, ker je bil znesek varščine organu AIMA izplačan 16. januarja 1990 in vrnjen EKUJS med proračunskim letom 1991.

- 43 Med drugim je bil po pisnih odgovorih tožečih strank na vprašanja Sodišča prve stopnje postopek zaradi neupravičene obogatitve, ki je bil začet pred Tribunale civile v Cagliariju, prekinjen zaradi iskanja možnosti poravnave glede stroškov na podlagi rezultatov poizvedbe Komisije, omenjene zgoraj v točki 40. Ker je ta poizvedba pokazala, da je organ AIMA, v nasprotju s tem, kar je zatrjeval pred začetkom tega postopka in med njim, povrnil znesek varščine EKUJS, po mnenju tožečih strank ta postopek ni bil več smiseln, ker je postalo jasno, da se organ AIMA ni mogel neupravičeno obogatiti.
- 44 V pisnem odgovoru na vprašanje Sodišča prve stopnje so tožeče stranke končno navedle, da je bil stečajni postopek končan leta 2000 in da so pri delitvi sodelovale kot privilegirani upniki zaradi svojega položaja kmetijske zadruga v skladu s členom 2751(a)(5)(a) in členom 2776 italijanskega civilnega zakonika. V delitvi so prejele plačilo svojih priznanih terjatev do DAL, in sicer 39 % zneska teh terjatev. Po tej delitvi so njihove neplačane terjatve znašale 72.797.022 ITL za Cantina sociale di Dolianova, 54.412.685 ITL za Cantina Trexenta, 350.554.208 ITL za Cantina sociale Marmilla, 133.888.664 ITL za Cantina sociale Santa Maria La Palma in 37.212.737 ITL za Cantina sociale del Vermentino.

Postopek in predlogi strank

- 45 Tožeče stranke so v sodnem tajništvu Sodišča prve stopnje 12. oktobra 1998 vložile to tožbo.

- ⁴⁶ Po vložitvi odgovora na tožbo je Sodišče prve stopnje s pismom sodnega tajništva z dne 25. februarja 1999 predlagalo tožečim strankam, naj se v repliki osredotočijo na vprašanje dopustnosti tožbe. Temu predlogu so tožeče stranke ugodile.
- ⁴⁷ Tožeče stranke Sodišču prve stopnje predlagajo, naj:
- „na podlagi členov 173 in/ali 175 Pogodbe ES za nično razglasi odločbo Komisije z dne 31. julija 1998 [...], kot tudi kateri koli drugi akt, na katerega se sklicuje, ali v vsakem primeru akt, na katerega se opira, mu je podrejena ali povezana z njim [...]“
 - „ugotovi, da imajo [tožeče stranke] pravico prejeti pomoč Skupnosti, ki jim je DAI zaradi svojega stečaja ni izplačala v primernem času in katere znesek je prejel organ AIMA [...] ter je bila povrnjena EKUJS [...]“
 - „naloži Komisiji tudi, če je to primerno, na podlagi neupravičene obogatitve in/ali povrnitve škode na podlagi člena 178 Pogodbe ES, naj plača [tožečim strankam odškodnino v višini, ki ustreza višini njihovih neplačanih terjatev do DAI, ki so podrobno navedene v tožbi], skupaj z morebitnimi zakonitimi zamudnimi obrestmi od 1. januarja 1992 naprej oziroma vsaj od 23. januarja 1998 naprej, ko je bila Komisiji poslana zahteva za plačilo [...]“
 - „toženi stranki naloži plačilo stroškov“.

48 Komisija Sodišču prve stopnje predlaga, naj:

- tožbo razglasi za nedopustno;

- podredno, tožbo zavrne kot neutemeljeno;

- tožečim strankam naloži plačilo stroškov.

49 Na podlagi poročila sodnika poročevalca je Sodišče prve stopnje (drugi senat) odločilo začeti ustni postopek brez predhodnih pripravljalnih ukrepov.

50 Stranke so na obravnavi, ki je bila 14. septembra 2000, podale ustne navedbe in odgovorile na vprašanja Sodišča prve stopnje.

51 Na tej obravnavi so tožeče stranke umaknile drugo točko zahtevka.

52 Na koncu obravnave 14. septembra 2000 je predsednik drugega senata zaključil ustni postopek in prekinil postopek za tri mesece, da bi stranke lahko ponovno preučile zadevo.

- 53 Komisija je z dopisom z dne 14. decembra 2000 obvestila, da ni bilo mogoče doseči mirne rešitve zadeve.
- 54 Sodišče prve stopnje je s sklepom z dne 18. septembra 2001 ponovno odprlo ustni postopek, da bi strankam lahko postavilo določena pisna vprašanja v okviru ukrepov procesnega vodstva, ki jih določa člen 64 Poslovnika Sodišča prve stopnje. Komisija je na ta vprašanja odgovorila z vlogo, ki je bila vložena v tajništvu Sodišča prve stopnje 16. novembra 2001. Tožeče stranke so stališča o teh odgovorih predstavila v vlogi, ki je bila vložena v tajništvu Sodišča prve stopnje 27. junija 2003.
- 55 V vmesnem času se je spremenila sestava drugega senata Sodišča prve stopnje, ker je enemu od sodnikov Sodišča prve stopnje potekel mandat.
- 56 Sodišče prve stopnje (drugi senat) je povabilo stranke na drugo obravnavo in tožečim strankam predlagalo, naj pred dnem obravnave pisno odgovorijo na novo postavljena vprašanja. Tožeče stranke so ugodile temu predlogu z vlogo, ki je bila vložena v tajništvu Sodišča prve stopnje 5. januarja 2004.
- 57 Stranke so na obravnavi, ki je bila 10. februarja 2004, podale ustne navedbe in odgovorile na vprašanja Sodišča prve stopnje.

Pravno stanje

A – Dopustnost ničnostne tožbe in tožbe zaradi nedelovanja

Trditve strank

- 58 Komisija najprej navaja, da zahtevek za razglasitev ničnosti na podlagi člena 173 Pogodbe ES (po spremembi postal člen 230 ES) ni dopusten, ker sporni dopis z dne

31. julija 1998 nima narave odločbe. Komisija s tem dopisom ni zavrnila plačila zahtevanih zneskov, temveč je le navedla, da nima pooblastila delovati ali sprejeti odločbe o zahtevanem plačilu. To pooblastilo imajo nacionalni intervencijski organi, ki so odgovorni za plačilo pomoči, ki jih predvideva Uredba št. 2499/82.

59 Edini element, ki ima naravo odločbe v spornem pismu, je odločitev, da je zadeva končana. Pri tem pa je šlo le za notranjo in administrativno odločitev, ki ne ogroža položaja tožečih strank.

60 Drugič, Komisija navaja, da zahteva na podlagi člena 175 Pogodbe ES (po spremembi postal člen 232 ES) prav tako ni dopustna, ker je tožeče stranke niso predhodno pozvale, naj ukrepa. Tudi če je mogoče dopis z dne 23. januarja 1998 šteti za poziv k ukrepanju, kar Komisija prereka, je bila ta tožba zaradi nedelovanja vložena prepozno. V nasprotju s tem, kar zatrjujejo tožeče stranke, začnejo procesni roki teči od poziva k ukrepanju.

61 Tožeče stranke najprej zatrjujejo, da je njihov zahtevek za razglasitev ničnosti dopusten. Vsebina spornega dopisa kaže, da ima ta dopis naravo odločbe, ker je z njim zavrnjena njihova zahteva z dne 23. januarja 1998 in ker je bila z njim zadeva zaključena. Tožeče stranke navajajo, da je bila zahteva z dne 23. januarja 1998 jasna, utemeljena glede dejanskega stanja in tudi pravno, ter dokončna. Poleg tega ji je sledil dolg postopek preiskave. S spornim dopisom je Komisija na podlagi zadevne preiskave to zahtevo zavrnila ter to zavrnitev obrazložila dejansko in pravno.

62 Poleg tega bi bil zahtevek za razglasitev ničnosti, tudi če spornega dopisa, v nasprotju s tezo tožečih strank, ne bi bilo mogoče šteti za pravo odločbo, kljub temu

dopusten, ker ni naperjen le proti temu dopisu, temveč tudi proti „kateremu koli drugemu aktu, na katerega se [ta dopis] sklicuje, ali v vsakem primeru aktu, na katerega se opira, mu je podrejen ali je povezan z njim“. Tako bi bilo treba šteti, da se ta zahtevek nanaša na „zatrjevani negativni ukrep, ki ga predstavlja nespreditje ugodne odločitve glede zahteve, ki so jo v tistem času podale zadruga z enako utemeljitvijo“. Vložena je bila v skladu z določbo člena 44(1)(c) Poslovnika, ki predvideva le to, da mora tožba obsegati „predmet postopka in kratek povzetek tožbenih razlogov“.

- 63 Drugič, tožeče stranke ocenjujejo, da je njihov zahtevek – na podlagi člena 175 Pogodbe ES usmerjen proti opustitvi „sprejetja pozitivnega ukrepa, ki je bil zahtevan od Komisije“ – prav tako dopusten. Navajajo, da se rok dveh mesecev za vložitev tožbe zaradi opustitve institucije Skupnosti, da sprejeme mnenje, potem ko je bila pozvana k ukrepanju, začne z dnem, ko se izkaže nedelovanje institucije. Tožeče stranke zatrjujejo, da se je nedelovanje Komisije izkazalo po dopisu Komisije z dne 31. julija 1998, s katerim je bila zavržena zahteva, izražena v dopisu z dne 23. januarja 1998. Pred tem položaj ni bil jasen. V telefonskih pogovorih z odvetnikom tožečih strank v mesecih po Komisijinem prejemu zgoraj omenjene zahteve tožečih strank je namreč uradnik generalne direkcije za kmetijstvo dal zagotovilo, da službe Komisije preučujejo spis in da bo odločitev sprejeta pred koncem poletja 1998. Tožeče stranke so predlagale, naj Sodišče prve stopnje, če je to potrebno, kot pričo zasliši g. Petruccija in tako preveri zatrjevana dejstva.

Presoja Sodišča prve stopnje

Dopustnost ničnostne tožbe

- 64 Da bi se lahko najprej presojalo dopustnost ničnostne tožbe, je treba pretehtati naravo spornega dopisa. Da bi bil dopis lahko odločba v smislu člena 173 Pogodbe

(po spremembi postal člen 230 ES), namreč ne zadošča, da institucija Skupnosti pošlje ta dopis naslovniku kot odgovor na zahtevo, ki jo je ta vložil. V skladu z ustaljeno sodno prakso so akti, zoper katere je mogoče vložiti ničnostno tožbo na podlagi člena 173 Pogodbe, le tisti, ki ustvarjajo obvezne pravne učinke, ki lahko vplivajo na interese tožeče stranke, tako da pomembno spremenijo njen pravni položaj (sodba Sodišča z dne 14. januarja 1993 v zadevi Italsolar proti Komisiji, C-257/90, Recueil, str. I-9, točka 21, sklepa Sodišča prve stopnje z dne 4. oktobra 1996 v zadevi Sveriges Betodlares in Henrikson proti Komisiji, T-5/96, Recueil, str. II-1299, točka 26, in z dne 11. decembra 1998 v zadevi Scottish Soft Fruit Growers proti Komisiji, T-22/98, Recueil, str. II-4219, točka 34).

65 V tej zadevi je torej treba najprej preveriti, ali je sporni dopis v pravnem kontekstu, v katerega se umešča, lahko imel take učinke, ker je obsegal zavrnitev izpolnitve zahteve tožečih strank, ki so predvsem zahtevale, naj jim Komisija neposredno izplača neprejeto pomoč Skupnosti, ki jo predvideva Uredba št. 2499/82 za vino, dobavljeno za preventivno destilacijo v vinskem tržnem letu 1982/1983 (glej zgoraj navedeni točki 41 in 42).

66 Glede tega je treba predhodno omeniti, da morajo v skladu s pravili, ki urejajo odnose med Skupnostjo in državami članicami, te, kadar ni nasprotne določbe prava Skupnosti, na svojem ozemlju zagotavljati izvrševanje predpisov Skupnosti, med drugim na področju skupne kmetijske politike. Natančneje, določbe Skupnosti, ki se nanašajo na skupno organizacijo trgov, morajo izvrševati nacionalni organi, ki so zato določeni. Službe Skupnosti nimajo nikakršne pristojnosti, da bi sprejele odločbe, s katerimi bi uporabile te določbe (sklep Sodišča prve stopnje z dne 21. oktobra 1993 v zadevi Nutral proti Komisiji, T-492/93 in T-492/93 R, Recueil, str. II-1023, točka 26, in sodba Sodišča prve stopnje z dne 15. septembra 1998 v zadevi Oleifici Italiani in Fratelli Rubino proti Komisiji, T-54/96, Recueil, str. II-3377, točka 51).

67 V tej zadevi iz Uredbe št. 2499/82 izhaja, da morajo nacionalni intervencijski organi (v konkretni zadevi organ AIMA), čeprav mora finančno breme operacije preventivne destilacije na koncu nositi Skupnost, na svojem ozemlju zagotoviti izvršitev operacij preventivne destilacije v skladu z določili te uredbe.

68 Na podlagi Uredbe št. 2499/82 so nacionalni organi tisti, ki

— nadzorujejo in potrjujejo pogodbe, sklenjene med proizvajalci vin in destilaterji (člena 1(3) in 3 Uredbe),

— izplačujejo pomoč Skupnosti ali pod določenimi pogoji kot predujem izplačujejo znesek, ki je enak tej pomoči (6. člen, člen 9(2) in 11. člen Uredbe),

— izterjajo, kadar je treba, vsote, ki niso bili upravičeno plačane kot pomoč ali predujem pomoči (člena 9(2) in 11(3) Uredbe).

69 Nasprotno pa Uredba št. 2499/82 Komisiji ne daje nobenih pristojnosti, da bi se vključila v izvrševanje operacij preventivne destilacije s strani nacionalnih intervencijskih organov. Iz te uredbe namreč izhaja, da se je lahko Komisija le seznanila z operacijami, ki so jih izvedli ti nacionalni organi, v okviru obveznosti držav članic, ki jo je določal člen 21 te uredbe, da tej instituciji v predvidenih rokih

sporočijo količine vina, navedene v potrjenih pogodbah o destilaciji, količine destilirane vina in količine pridobljenih proizvodov, kot tudi o primerih, v katerih destilater ni spoštoval svojih obveznosti, in ukrepih, ki so bili posledično sprejeti.

- 70 V tem pravnem okviru Komisija vsekakor ni imela pristojnosti, da bi ugodila taki zahtevi, kot so jo nanjo v tej zadevi naslovile tožeče stranke, in sicer naj ta institucija izplača pomoč, ki naj bi pripadala proizvajalcem vina na podlagi Uredbe št. 2499/82.
- 71 Iz tega izhaja, da zavrnitev te zahteve v spornem dopisu in sočasni zaključek postopka nista bila take narave, da bi lahko spremenila pravni položaj tožečih strank. Ta dopis tako nima nobene značilnosti odločbe in zato ne more biti akt, ki ga je mogoče izpodbijati na podlagi člena 173 Pogodbe v delu, kjer obsega zavrnitev izplačila zahtevane pomoči Skupnosti tožečim strankam.
- 72 Poleg tega je treba presoditi tudi dopustnost zahtevka za razglasitev ničnosti spornega dopisa, kolikor bi se to lahko razumelo kot zavrnitev implicitne zahteve tožečih strank, naj se popravijo določbe Uredbe št. 2499/82, tako da bi bile v skladu z načelom enakega obravnavanja, na katerega se sklicujejo tožeče stranke.
- 73 Komisija se v tem pismu namreč ni omejila na pojasnila v zvezi z uporabo sistema izplačil pomoči Skupnosti s strani organa AIMA na podlagi upoštevanih določb Uredbe št. 2499/82, predvsem glede tega, da nacionalni intervencijski organ unovči varščino, ki jo je zagotovil destilater, da bi dobil izplačan predujem v višini zneska pomoči, če slednji ne izpolni svojih obveznosti.

- 74 Sporni dopis vsebuje tudi mnenje Komisije, da je sistem plačil, ki ga določa člen 9 Uredbe št. 2499/82, v skladu z načelom enakega obravnavanja.
- 75 Glede tega Sodišče prve stopnje ugotavlja, da tudi če bi se dopis tožečih strank z dne 23. januarja 1998 lahko razumel, kot da vsebuje zahtevo, naj Komisija sprejme retroaktivni popravek Uredbe št. 2499/82, da bi zagotovila izplačilo pomoči Skupnosti zadevnim proizvajalcem, kar sicer ne izhaja izrecno iz besedila tega dopisa tožečih strank, in da bi se strani sporni dopis lahko razumel, kot da je bila z njim taka zahteva zavrjena, zahtevkov za razglasitev ničnosti tega dopisa kljub temu ne bi bil dopusten, ker tožeče stranke za to nimajo procesnega upravičenja.
- 76 V skladu z ustaljeno sodno prakso namreč tožba, ki jo vloži fizična ali pravna oseba proti zavrnitvi Komisije, da sprejme retroaktiven popravek akta, ni dopustna, če bi moral biti zahtevani popravek sprejet v obliki splošno veljavne uredbe (zgoraj navedena sklepa Sveriges Betodlares in Henrikson proti Komisiji, točka 28, in Scottish Soft Fruit Growers proti Komisiji, točka 41).
- 77 V tej zadevi je torej Uredba št. 2499/82 splošno veljavna, ker se nanaša na vse proizvajalce vina in destilaterje v Skupnosti ter na splošen in abstrakten način predpisuje določbe o preventivni destilaciji za vinsko tržno leto 1982/1983. V teh okoliščinah bi se popravek te uredbe lahko sprejel le v obliki splošno veljave uredbe.
- 78 Zaradi vseh teh razlogov zahtevkov za razglasitev ničnosti spornega dopisa ni dopusten.

- 79 V delu, kjer tožeče stranke predlagajo razveljavitev tudi katerega koli akta, na katerega se sporni dopis sklicuje, na katerega se opira ali ki mu je podrejen oziroma je povezan z njim, zadošča navedba, da ti predlogi ne določajo dovolj natančno svojega predmeta in zato prav tako niso dopustni na podlagi člena 44(1)(c) Poslovnika, kot navaja Komisija.
- 80 Iz tega izhaja, da ničnostna tožba v celoti ni dopustna.

Dopustnost tožbe zaradi nedelovanja

- 81 Na drugem mestu, glede nezakonitega nedelovanja, ki naj bi ga storila Komisija z opustitvijo sprejetja odločbe o dodelitvi zadevne pomoči Skupnosti tožečim strankam, zadošča ponovno navesti, da Komisija ni imela pristojnosti, da bi sprejela tako odločbo, kot je bilo že navedeno zgoraj v točki 70. Tožba zaradi nedelovanja, vložena na podlagi člena 175 Pogodbe ES (postal člen 232 ES), zato ni dopustna v delu, v katerem napada tako opustitev, ker Komisiji ni mogoče očitati, da na tožeče stranke ni naslovila drugega akta kot priporočila ali mnenja v smislu člena 175, tretji pododstavek, Pogodbe (glej na primer zgoraj navedeno sodbo Italsolar proti Komisiji, točka 30). Poleg tega, tudi če bi se ugotovilo, da je dopis tožečih strank z dne 23. januarja 1998, ki ga je Komisija prejela 5. februarja 1998, vsebovalo jasen predlog, naj sprejme odločbo, s katero bi zadevno pomoč dodelilo tožečim strankam, bi bila ta tožba, ki je bila vložena 12. oktobra 1998, v vsakem primeru prepozna, kot to navaja Komisija. Na podlagi člena 175, drugi pododstavek, Pogodbe bi namreč Komisija morala zavzeti stališče pred 5. aprilom 1998, tožba zaradi nedelovanja pa bi morala biti vložena najkasneje 15. junija 1998, če se upošteva rok, podaljšan zaradi oddaljenosti.

82 Poleg tega je treba navesti, da bi bilo treba, čeprav bi se domnevalo, da je mogoče to tožbo razumeti tako, da je bilo očitano nedelovanje domnevna zavrnitev Komisije, da sprejme uredbo, s katero bi retroaktivno popravila Uredbo št. 2499/82, tako da bi bila zajamčena plačila pomoči Skupnosti zadevnim proizvajalcem, tudi to tožbo razglasiti za nedopustno. V tej zadevi namreč dopisa tožečih strank z dne 23. januarja 1998 ni mogoče razumeti kot poziva k ukrepanju v smislu člena 175, drugi pododstavek, Pogodbe, ker tožeče stranke v njem ne zahtevajo jasno, naj Komisija spremeni Uredbo št. 2499/82, da bi bila usklajena z načeli, na katera se sklicujejo. Poleg tega za posameznike, katerih tožbe zoper zakonitost zakonskega akta niso dopustne, velja, da niso dopustne tudi njihove tožbe zaradi nedelovanja pred Sodiščem, potem ko so naslovile na institucijo Skupnosti predlog, naj sprejme zakonski akt (sodba Sodišča z dne 26. aprila 1988 v zadevi Asteris in ostali proti Komisiji, 97/86, 99/86, 193/86 in 215/86, Recueil, str. 2181, točka 17). Sprememba Uredbe št. 2499/82 pa je, kot je bilo že odločeno, zahtevala sprejetje akta s splošno veljavnostjo (glej zgoraj navedeno točko 77).

83 Iz tega izhaja, da je treba tožbo zaradi nedelovanja razglasiti za nedopustno.

B – Odškodninska tožba in zahtevki za povračilo zaradi neupravičene obogatitve

Dopustnost zahtevka za povračilo zaradi neupravičene obogatitve

84 Že na začetku je treba zavreči kot nedopustne podredne predloge tožečih strank, naj se Komisiji naloži, naj jim izplača zadevne pomoči Skupnosti kot povračilo zaradi neupravičene obogatitve, ker Pogodba med pravnimi sredstvi, ki jih predvideva, ne določa možnosti tožbe zaradi neupravičene obogatitve. To pa ne vpliva na morebitno utemeljenost tožbenega razloga kršitve načela prepovedi neupravičene

obogatitve, kolikor je mogoče iz podrednega predloga tožečih strank razumeti, da tožeče stranke to načelo navajajo v podporo svojemu odškodninskemu zahtevku (glej v nadaljevanju navedene točke od 159 do 164).

Dopustnost odškodninske tožbe

Navedbe strank

85 Komisija navaja tri razloge za nedopustnost te odškodninske tožbe. Prvič, v okviru urejanja podpornih ukrepov, ki so predvideni v okviru skupne kmetijske politike, ni nobenega neposrednega odnosa med Skupnostjo in gospodarskimi subjekti. V tej zadevi ni ravnanja, ki bi ga bilo mogoče pripisati Komisiji, tako da pogoji za tožbo pred Sodiščem na podlagi člena 215, drugi pododstavek, Pogodbe ES (postal člen 288, drugi pododstavek, ES) niso izpolnjeni (sodbe Sodišča z dne 10. maja 1978 v zadevi *Exportation des sucres* proti Komisiji, 132/77, Recueil, str. 1061; z dne 12. decembra 1979 v zadevi *Wagner Agrarhandel* proti Komisiji, 12/79, Recueil, str. 3657, in z dne 27. marca 1980 v zadevi *Sucrimes* in *Westzucker* proti Komisiji, 133/79, Recueil, str. 1299).

86 Glede tega je Komisija na pisno vprašanje Sodišča prve stopnje zatrjevala, da tožeče stranke v podporo svojemu odškodninskemu zahtevku niso navedle nezakonitosti Uredbe št. 2499/82. Pred nacionalnimi sodišči in nato pred Sodiščem prve stopnje so izpodbijale le razlago upoštevnihih določb te uredbe, ki so jo uporabili italijanski organi in Komisija v svojem dopisu z dne 31. julija 1998.

- 87 Drugič, tožeče stranke lahko učinkovito sodno varstvo dosežejo pred nacionalnim sodiščem. Tako bi lahko vložile tožbo za plačilo proti intervencijskemu organu pred nacionalnim sodiščem v skladu s sodbo Sodišča z dne 12. aprila 1984 v zadevi Unifrex proti Komisiji in Svetu (281/82, Recueil, str. 1969, točka 11).
- 88 V tej zadevi bi lahko tožeče stranke v okviru tožbe zaradi neupravičene obogatitve proti organu AIMA, ki je vložena pred Tribunale civile v Cagliariju, nacionalnemu sodišču predlagale tudi, naj postavi vprašanje za predhodno odločanje na podlagi člena 177 Pogodbe ES (postal člen 234 ES), da bi Sodišče lahko preverilo veljavnost zadevnih določb uredbe.
- 89 Na obravnavi 10. februarja 2004 je Komisija na odgovor na vprašanja Sodišča prve stopnje poudarila, da italijanski pravni red nudi primerna pravna sredstva, ki bi zadevnim proizvajalcem omogočila, da se v njihovo korist izda odločba, ki organu AIMA nalaga, naj plača znesek pomoči Skupnosti, ki ga predvideva Uredba št. 2499/82. Zahtevki tožečih strank niso bili uspešni pred Tribunale civile de Rome, ker se je ta postopek nanašal na varščino, ki jo je zagotovila DAI v korist organa AIMA, in torej ni zadeval subjektivne pravice do pomoči Skupnosti, ki jo zatrjujejo tožeče stranke. Poleg tega bi morale tožeče stranke v okviru svojih kvazipogodbenih odnosov z organom AIMA vložiti tožbo na plačilo proti temu organu namesto tožbe zaradi neupravičene obogatitve, kot je bila vložena pred Tribunale civile v Cagliariju. Tožba zaradi plačila pred nacionalnim sodiščem, ki bi bila morda utemeljena na zatrjevani nezakonnosti Uredbe št. 2499/82, bi bila lahko vložena, ne da bi bilo treba čakati na konec stečajnega postopka. Končno, okoliščina, da je bil znesek varščine vrnjen Komisiji, kakor navajajo tožeče stranke v utemeljitev dopustnosti te tožbe zaradi nepogodbene odgovornosti, tej tožbi zaradi plačila ne bi odvzela njene učinkovitosti. To namreč ne bi bila ovira, da italijansko sodišče organu AIMA ne naloži plačilo zneska zadevne pomoči Skupnosti tožečim strankam na podlagi postavljenega vprašanja za predhodno odločanje o presoji veljavnosti upoštevnikh določb Uredbe št. 2499/82, če bi Sodišče ugotovilo, da nekatere od teh določb niso zakonite. Komisija se je glede tega sklicevala na sklep Sodišča prve stopnje z dne 25. aprila 2001 v zadevi Coillte Teoranta proti Komisiji (T-244/00, Recueil, str. II-1275).

- 90 Tretjič, Komisija ocenjuje, da predlogi glede odškodnine v vsakem primeru niso dopustni na podlagi člena 46 Statuta Sodišča, ki se uporablja za postopek pred Sodiščem prve stopnje na podlagi člena 53 istega statuta, na podlagi katerega tožbe zaradi nepogodbene odgovornosti zastarajo po petih letih od nastanka kršitve.
- 91 Ta zastaralni rok naj bi se začel v trenutku, ko so bile tožeče stranke seznanjene z dejstvom, zaradi katerega je nastala škoda. V konkretni zadevi bi se tožeče stranke s tem seznanile, ne glede na to, ali gre za napačno uporabo predpisa Skupnosti ali za njegovo nezakonitost, najkasneje ob uporabi tega predpisa. Niti sodba Tribunale civile de Rome z dne 27. januarja 1989 niti kasnejše sodbe pritožbenega sodišča v Rimu in italijanskega kasacijskega sodišča niso mogle prekiniti tega zastaranja.
- 92 Glede tega tožena stranka opozarja, da je bila škoda, ki jo zatrjujejo tožeče stranke, neplačilo cene vina, prodanega DAI, tj. cene, ki bi jim morala biti plačana najkasneje junija 1983. Odškodninski zahtevek se torej nanaša na dejstva, ki so se zgodila v letu 1983. Ker je bila ta tožba vložena šele 12. oktobra 1998, je ta zahtevek zastaran.
- 93 Če bi priznali – čemur Komisija nasprotuje –, da se začne zastaralni rok v trenutku, ko se izkaže, da tožbe pred nacionalnimi sodišči ne morejo biti uspešne, je treba vzeti datum izreka sodbe Tribunale civile iz Rima, tj. 27. januar 1989. Gre namreč za edino meritorno sodbo glede tožečih strank. Pritožbeno sodišče v Rimu je „zavrglo“ pritožbo, ki je bila vložena proti tej sodbi, ker ni bila pravilno vročena, italijansko kasacijsko sodišče pa je to sodbo potrdilo. Komisija primerja to neupoštevanje procesnih pravil, ki so ga storile tožeče stranke med pritožbenim postopkom, z zamudno vložitvijo pravnega sredstva po poteku predpisanega roka. Tožba zaradi nepogodbene odgovornosti bi tako zastarala januarja 1994.

- 94 Glede navedbe tožečih strank, da je bilo dejstvo, zaradi katerega je nastala škoda, to, da je organ AIMA znesek varščine preknjižil v korist EKUJS, Komisija temu nasprotuje, da se ta varščina nanaša na razmerje med DAI in organom AIMA ter ne na razmerje med tožečimi strankami in DAI. Poleg tega se je knjigovodska operacija glede varščine nanašala na EKUJS in organ AIMA ter ni imela nobenega bistvenega pomena na morebitne pravice, ki bi jih tožeče stranke lahko imele do Komisije.
- 95 Tudi če bi bilo treba priznati, da je knjiženje varščine v korist EKUJS, nezakonitost, ki jo je mogoče pripisati Komisiji, bi bil odškodninski zahtevek zastaran. Tožeče stranke so bile namreč že pred tem seznanjene s tem knjiženjem, ker je izrecno predvideno s predpisi Skupnosti. Poleg tega je Komisija na obravnavi 10. februarja 2004 navedla, da iz sodbe Tribunale civile iz Rima z dne 27. januarja 1989 izhaja, da je DAI navedla, da mora organ AIMA povrniti varščino pristojnemu organu Skupnosti.
- 96 Tožeče stranke ocenjujejo, da ta tožba zaradi nepogodbene odgovornosti ni zastarala na podlagi člena 46 Statuta.
- 97 Navajajo, da ni mogoče uveljavljati zastaranja proti oškodovancu, ki se je seznanil z dejstvom, ki je povzročilo to škodo, prepozno in tako ni imel primerne roka, da bi tožbo vložil pred iztekom zastaralnega roka (sodba Sodišča z dne 7. novembra 1985 v zadevi Adams proti Komisiji, 145/83, Recueil, str. 3539, točka 50).
- 98 Tožeče stranke so se šele po dopisu Komisije z dne 31. julija 1998 seznanile z dejstvom, da je organ AIMA vsaj delno povrnil znesek varščine Komisiji. Zato so od Komisije zahtevale, naj jim izplača znesek zadevne pomoči Skupnosti kot povračilo

zaradi neupravičene obogatitve ali odškodnino za škodo, ki so jo utrpele, na podlagi členov 178 in 215 Pogodbe (postala člena 235 in 288 ES).

99 V nasprotju z zatrjevanjem Komisije tožeče stranke niso mogle vedeti, da bo zadevna pomoč knjižena v dobro EKUJS. Komisija se je šele kasneje seznanila s tem vračilom in to po opravljeni poizvedbi pri organu AIMA, po pritožbi tožečih strank. Poleg tega, tudi če je obveznost povračila izhajala iz predpisa Skupnosti, katerega razlaga ni lahka, ni bilo nikoli dano, da je bila v konkretni zadevi, glede na ravnanje organa AIMA, ta obveznost izpolnjena. V pisnih odgovorih na vprašanja Sodišča prve stopnje in na obravnavi 10. februarja 2004 so tožeče stranke glede tega poudarile, da organ AIMA ni nikoli izjavil, da bo varščina povrnjena Komisiji. Nasprotno, pred in med postopkom pred Tribunale civile v Cagliariju je zatrjevala, da je imela pravico zadržati znesek varščine.

100 V vsakem primeru, tudi če vzamemo, da se je dejstvo, ki je povod za odškodninsko tožbo, zgodilo 31. decembra 1991, na dan, ko je organ AIMA vrnil znesek varščine EKUJS, bi bil petletni rok prekinjen ali z dopisom z dne 22. januarja 1996, s katerim so tožeče stranke od organa AIMA zahtevale plačilo zneskov, ki bi ustrezali zadevnim pomočem, ali z dopisom z dne 13. novembra 1996, s katerim so tožeče stranke na Komisijo naslovile pritožbo, da bi dobile to plačilo.

Presoja Sodišča prve stopnje

101 Preveriti je treba tri razloge za nedopustnost odškodninske tožbe, ki jih navaja Komisija, prvič, da očitane ravnanja ni mogoče pripisati Skupnosti, drugič, obstoj

učinkovitega nacionalnega pravnega varstva, in tretjič, zastaranje tožbe na podlagi člena 46 Statuta Sodišča.

1. Ugovor, da očitane ravnanja ni mogoče pripisati Skupnosti

- ¹⁰² Ker se ta odškodninski zahtevk nanaša na uporabo predpisa Skupnosti, za izvrševanje katerega so pristojni nacionalni organi, kot je bilo že odločeno (glej zgoraj navedeno točko 67), je treba v skladu s sodno prakso preveriti, ali nezakonitost, ki jo zatrjujejo tožeče stranke v podporo temu zahtevku, izhaja s strani institucije Skupnosti in je ni mogoče pripisati nacionalnemu organu (v točki 27 navedena sodba Sodišča *Exportation des sucres* proti Komisiji, v točki 85 navedena sodba *Sucrimex in Westzucker* proti Komisiji, točke 16 in od 22 do 25, ter sodba z dne 26. februarja 1986 v zadevi *Krohn* proti Komisiji, 175/84, Recueil, str. 753, točka 19).
- ¹⁰³ V ta namen je smiselno najprej v pravnem in dejanskem kontekstu tega spora natančno ugotoviti ravnanje, ki ga tožeče stranke očitajo Komisiji in zaradi katerega so podredno vložile to tožbo na podlagi člena 178 Pogodbe ES.
- ¹⁰⁴ Čeprav se skrben in dobro obveščen gospodarski subjekt v pravnem in dejanskem kontekstu te tožbe, ki je izjemen, lahko upravičeno ne bi zavedal, da ni zagotovil plačila zadevne pomoči proizvajalcem pri nesolventnosti destilaterja (glej v nadaljevanju navedene točke od 136 do 154), presoja te uredbe pokaže, da v sistemu posrednih plačil pomoči proizvajalcem prek posrednika destilaterja, ki ga

določa člen 9 te uredbe, proizvajalci pri destilaterjevem neplačilu minimalne nakupne cene za dobavljeno in destilirano vino v skladu z določbami te uredbe niso imeli nobene pravice do varščine, ki jo je destilater zagotovil le v korist nacionalnega intervencijskega organa, da bi znesek pomoči prejel kot predujem.

- 105 Poleg tega na podlagi sistema, ki ga določa člen 9 Uredbe št. 2499/82, proizvajalci tudi pri nesolventnosti destilaterja niso imeli pravice neposredno prejeti zadevne pomoči Skupnosti, kot je to smiselno navedla Komisija v dopisu z dne 31. julija 1998. Glede tega je Komisija med drugim v istem dopisu navedla, da razlika med sistemoma, ki ju določata člen 9. oziroma člen 10 te uredbe, ni v nasprotju z načelom enakega obravnavanja.
- 106 Vendar je treba poudariti, da ni sporno, da so tožeče stranke izpolnile vse obveznosti, ki so izhajale iz njihovih pogodb z DAI, ki jih je potrdil organ AIMA v skladu z določbami Uredbe št. 2499/82, in da so bile količine vina, ki so jih dobavile tožeče stranke, destilirane v rokih, ki jih določa ta uredba. Zaradi finančnih težav DAI tožečim strankam ni izplačala minimalne nakupne cene, ki jo predvideva Uredba št. 2499/82 in zajema pomoč Skupnosti, ali pa jo je izplačala le delno.
- 107 Tožeče stranke v tem kontekstu podredno zahtevajo, naj se jim povrne škoda, ki jim je nastala zaradi delnega ali popolnega neplačila minimalne nakupne cene, do česar je prišlo zaradi pravnih praznin v sistemu posrednega plačila pomoči Skupnosti, ki ga določajo upoštevne določbe te uredbe, kot je to med drugim navedla Komisija v dopisu z dne 31. julija 1998.
- 108 Čeprav so tožeče stranke dejansko pred nacionalnimi sodišči in v korespondenci s Komisijo res izpodbijale razlago upoštevnihi določb Uredbe št. 2499/82, ki jo je sprejel organ AIMA, ne da bi izrecno podvomile v zakonitost teh določb, pa se niso omejile na to, da bi pred Sodiščem prve stopnje le ponovile te očitke. V tožbi so

namreč podredno navedle tudi, da če bi bilo treba ugotoviti, ali je Uredba št. 2499/82 ustvarila neenakost obravnavanja proizvajalcev vin različnih držav članic – glede na sistem plačil pomoči Skupnosti, ki so ga izbrale države članice, ki so imele možnost na podlagi člena 8 zgoraj omenjene uredbe izbrati med dvema različnima sistemoma, ki ju predvidevata člena 9 in 10 te uredbe –, bi ta uredba še posebej grobo kršila načelo enakega obravnavanja.

- 109 Sodišče prve stopnje na podlagi navedenega ugotavlja, da je Komisiji očitano ravnanje predvsem dejstvo, da s sistemom izplačil pomoči, ki ga predvideva člen 9, ki se glede tega razlikuje od sistema, ki ga predvideva člen 10, Uredba št. 2499/82 predvsem pri stečaju destilaterja ne zagotavlja izplačila pomoči, vključene v minimalno nakupno ceno, zadevnim proizvajalcem za vino, ki je bilo dobavljeno destilaterju in destilirano v skladu z določbami te uredbe.
- 110 Tako zatrjevano nezakonnost je torej mogoče pripisati Komisiji, ki je avtorica Uredbe št. 2499/82.
- 111 Še posebej trditev te institucije Skupnosti, da način uporabe sistema, ki ga predvideva člen 9 Uredbe št. 2499/82, izhaja iz možnosti, ki jo je izbrala Italijanska republika na podlagi člena 8 te uredbe, in ne bi pripeljal do drugačne presoje, ker se zatrjevana nezakonnost nanaša na Uredbo in ne na ravnanje države članice, ki se je omejila na pravilno uporabo te uredbe.
- 112 Natančneje, tožeče stranke ne izpodbijajo zakonitosti sistema, ki ga določa člen 9 Uredbe št. 2499/82, glede na to, da je predvideval posredno plačilo proizvajalcem preko destilaterja. Vendar pa izpodbijajo načine izvrševanja tega sistema, kot ga določajo upoštevne določbe navedene uredbe, ker ti načini niso omogočali

zagotavljanja plačila pomoči proizvajalcem pri nesolventnosti destilaterja. Kadar se je država članica odločila za sistem posrednega izplačila pomoči, pristojni nacionalni organi niso imeli nobene diskrecijske pravice glede ukrepov, ki bi jih lahko sprejeli za izvršitev Uredbe št. 2499/82, če destilater ni izplačal zadevne pomoči proizvajalcem. V tej zadevi očitana nezakonitost torej izhaja neposredno iz zatrjevane praznine v Uredbi in ne iz odločitev Italijanske republike za sistem posrednega izplačila pomoči.

- 113 Iz tega izhaja, da je treba ugovor, da očitane ravnanja ni mogoče pripisati Skupnosti, v konkretnem primeru Komisiji, zavriniti.

2. Ugovor, da obstajajo učinkovita nacionalna pravna sredstva

- 114 Glede tega je treba najprej omeniti, da tožeče stranke v predlogih za odškodnino zahtevajo plačilo odškodnin, ki so enake znesku njihovih neplačanih terjatev do DAI, kot so določene v tožbi, skupaj z zamudnimi obrestmi. Zato je primerno preveriti, ali ta odškodninska tožba ne pomeni zlorabe postopka, tako glede pravnih sredstev pred nacionalnimi sodišči kot tudi glede na ostala pravna sredstva Skupnosti.

- 115 Na podlagi ustaljene sodne prakse je treba odškodninsko tožbo na podlagi člena 178 in člena 215, drugi pododstavek, Pogodbe, presoјati glede na celoten sistem sodnega varstva posameznikov, ki ga ustanavlja Pogodba. Iz tega izhaja, da je, kadar posameznik meni, da mu je bila povzročena škoda zaradi pravilne uporabe predpisa Skupnosti, za katerega meni, da ni zakonit, in da je dejstvo, ki je povzročilo zatrjevano škodo, mogoče pripisati izključno Skupnosti, lahko dopustnost take odškodninske tožbe kljub vsemu v določenih primerih pogoјena z izčrpanjem nacionalnih pravnih sredstev. Poleg tega morajo ta nacionalna pravna sredstva zato na učinkovit način zagotoviti varstvo pravic zadevnih oseb in morajo biti sposobna

povrniti zatrjevano škodo (glej v tem smislu sodbo Sodišča z dne 17. decembra 1981 v zadevi Ludwigshafener Walzmühle in drugi proti Svetu in Komisiji, od 197/80 do 200/80, 243/80, 245/80 in 247/80, Recueil, str. 3211, točki 8 in 9, zgoraj navedena sodba Krohn proti Komisiji, točki 27 in 28, sodba Sodišča z dne 29. september 1987 v zadevi De Boer Buizen proti Svetu in Komisiji, 81/86, Recueil, str. 3677, točka 9, ter sodba Sodišča prve stopnje z dne 10. aprila 2003 v zadevi Travelex Global and Financial Services in Interpayment Services proti Komisiji, T-195/00 Recueil, str. II-1677, točka 87).

- 116 Še posebej, dopustnost odškodninske tožbe, ki temelji na členih 178 in 215, drugi pododstavek, Pogodbe, ni podrejena izčrpanju nacionalnih pravnih sredstev, kadar, ob predpostavki, da je bil zadevni predpis Skupnosti razglašen za neveljavnega s sodbo, ki jo je Sodišče izdalo pri predhodnem odločanju na podlagi člena 177 Pogodbe ES, nacionalna sodišča ne morejo ugoditi tožbi zaradi plačila ali kateri koli drugi primerni tožbi brez predhodne intervencije zakonodajalca Skupnosti zaradi neobstoja določbe Skupnosti, ki dovoljuje pristojnim nacionalnim organom, da izplačajo zahtevane vsote. To presojo je implicitno ali izrecno potrdila sodna praksa (glej v tem smislu sodbe Sodišča z dne 2. decembra 1971 v zadevi Zuckerfabrik Schoeppenstedt proti Svetu, 5/71, Recueil, str. 975; z dne 14. maja 1975 v zadevi CNTA proti Komisiji, 74/74, Recueil, str. 533; z dne 4. oktobra 1979 v zadevi Dumortier in drugi proti Svetu, 64/76 in 113/76, 167/78 in 239/78, 27/79, 28/79 in 45/79, Recueil, str. 3091, točka 6; z den 4. oktobra 1979 v zadevi Interquell Stärke-Chemie proti Svetu in Komisiji, 261/78 in 262/78, Recueil, str. 3045, točka 6, ter zgoraj navedeni sodbi Unifrex proti Komisiji, točka 12, in De Boer proti Svetu in Komisiji, točka 10).
- 117 V primeru, ki je bil ravnokar naveden, bi bilo namreč izvrševanje pravic oseb, ki menijo, da so bile oškodovane, pred nacionalnimi sodišči pretirano oteženo. Zato ne bi bilo v nasprotju samo z dobrim delovanjem sodnega varstva ali ekonomičnostjo postopka, temveč tudi s pogojem, ki se nanaša na neobstoj učinkovitega notranjega pravnega varstva (glej zgoraj navedeno točko 115) zahtevati, da zainteresirane osebe izčrpajo nacionalna pravna sredstva in da se čaka na to, da se o njihovi zahtevi odloči dokončno, potem ko so, odvisno od primera, zadevne institucije Skupnosti spremenile ali dopolnile določbe Skupnosti, ki se uporabljajo, zaradi izvršitve sodbe,

ki jo je Sodišče izdalo v postopku predhodnega odločanja, s katero je bila ugotovljena nezakonitost teh določb (glej v tem smislu sodbi Sodišča z dne 24. oktobra 1973 v zadevi Merkur Aussenhandels proti Komisiji, 43/72, Recueil, str. 1055, točka 6, in z dne 19. oktobra 1977 v zadevi Ruckdeschel in drugi, 117/76 in 16/77, Recueil, str. 1753, točka 13, ter po analogiji sodbo Sodišča z dne 8. marca 2001 v zadevi Metallgesellschaft in drugi, C-397/98 in C-410/98, Recueil, str. I-1727, točka 106).

- 118 V tej zadevi je treba ugotoviti, da v nasprotju s trditvami Komisije tožeče stranke nimajo učinkovitega sodnega varstva pred nacionalnim sodiščem. Ne da bi to vplivalo na presojo morebitne utemeljenosti navedb tožečih strank, je treba ugotoviti, da bi v pravnem kontekstu tega postopka nacionalno sodišče v vsakem primeru imelo pooblastilo, da organu AIMA naloži, naj tožečim strankam izplača znesek zadevnih pomoči Skupnosti, le, če bi se morda retroaktivno popravila Uredba št. 2499/82, za kar bi bilo v tem primeru potrebno, da Komisija sprejme uredbo, kot je bilo že presojeno (glej zgoraj navedeno točko 77). Namreč, tudi če bi Sodišče v takem primeru v sodbi, izdani na podlagi postopka predhodnega odločanja, ugotovilo nezakonitost nekaterih določb navedene uredbe, bi lahko le intervencija zakonodajalca Skupnosti omogočila sprejetje pravne podlage, ki bi dovolila tako plačilo, kar je Komisija med drugim priznala v odgovoru na tožbo.
- 119 Glede tega niso upoštevne navedbe Komisije, ki se opirajo na zgoraj navedeni sklep Coillte Teoranta proti Komisiji, ki je bil izdan na podlagi ničnostne tožbe in ne na podlagi odškodninske tožbe, kot je ta v tej zadevi.
- 120 Iz tega izhaja, da je treba zavrniti ugovor, da obstajajo učinkovita nacionalna pravna sredstva.
- 121 Poleg tega, v skladu z razmišljanjem na podlagi razlikovanja med pravnimi sredstvi, je treba omeniti, kot so med drugim potrdile tožeče stranke v repliki, da je

odškodninska tožba podredna glede na ničnostno tožbo in tožbo zaradi nedelovanja, ki so ju tožeče stranke prav tako vložile, da bi dobile plačilo teh zneskov, in za kateri je Sodišče prve stopnje ugotovilo, da nista dopustni (glej zgoraj navedeni točki 80 in 83).

- 122 Glede tega Sodišče prve stopnje meni, da je primerno ponoviti, da je bila po ustaljeni sodni praksi odškodninska tožba iz člena 178 in člena 215, drugi pododstavek, Pogodbe ustanovljena kot avtonomno pravno sredstvo, ki ima posebno funkcijo v okviru sistema pravnih sredstev in je podrejena pogojem za izvajanje, ki so določeni glede na njen specifični predmet. Namenjena je namreč povračilu, le v odnosu do tožeče stranke, škode, ki jo je povzročila institucija Skupnosti in ne odstranitvi določenega ukrepa ali ugotovitvi nedelovanja zadevne institucije. Zato bi bila presoja, da odškodninska tožba ni dovoljena, v nasprotju z avtonomnostjo te tožbe in z učinkovitostjo sistema pravnih sredstev, ki jih ustanavlja Pogodba, ker bi lahko vsaj za tožeče stranke vodila do podobnega rezultata kot ničnostna tožba ali tožba zaradi nedelovanja. Odškodninska tožba bi lahko predstavljala zlorabo postopka le, če bi se z njo dejansko želelo odstraniti individualno odločbo, namenjeno tožečim strankam, ki je postala dokončna, tako da bi imela enak predmet in učinek kot ničnostna tožba (glej v tem smislu sodbo Sodišča z dne 28. aprila 1971 v zadevi Lütticke proti Komisiji, 4/69, Recueil, str. 325, točka 6, zgoraj navedene sodbe Zuckerfabrik Schoepfenstedt proti Svetu, točke od 3 do 5; Krohn proti Komisiji, točke 26, 32 in 33, kot tudi Interquell Stärke-Chemie proti Svetu in Komisiji, točka 7, in sodba Sodišča prve stopnje z dne 24. septembra 1996 v zadevi Richco proti Komisiji, T-491/93, Recueil, str. II-1131, točke od 64 do 66, v tem smislu glej tudi sodbo Evropskega sodišča za človekove pravice z dne 16. aprila 2002 v zadevi SA Dangeville proti Franciji, pritožba št. 26677/97, *Recueil des arrêts et décisions*, 2002-III, točki 47 in 61).
- 123 Vendar v tej zadevi glede na to, da Komisija nima nobene pristojnosti, da bi sprejela individualno odločbo glede zadevnih pomoči, kot to izhaja iz predhodnih ugotovitev, ni tako (glej zgoraj navedeni točki 70 in 71).

124 Zaradi vseh teh razlogov ta odškodninska tožba ne pomeni zlorabe postopka.

3. Ugovor zastaranja odškodninske tožbe

— Uvodne ugotovitve

125 Na podlagi člena 46 Statuta Sodišča tožbe proti Skupnosti zaradi nepogodbene odgovornosti zastarajo v petih letih od nastanka kršitve. To zastaranje pretrga vložitev tožbe pred sodiščem Skupnosti ali naslovitev predhodne zahteve oškodovanca na pristojno institucijo Skupnosti, pri čemer v tem primeru pretrganje velja le, če mu sledi tožba, ki je vložena v rokih, ki jih določajo členi, na katere napotuje člen 46 Statuta Sodišča, to je dveh mesecih, kot predvideva člen 173 Pogodbe ES, oziroma v štirih mesecih, ki jih predvideva člen 175 Pogodbe ES (sodbi Sodišča prve stopnje z dne 18. septembra 1995 v zadevi Nölle proti Svetu in Komisiji, T-167/94, Recueil, str. II-2589, točka 30, in z dne 31. januarja 2001 v zadevi Jansma proti Svetu in Komisiji, Recueil, str. II-243, točka 81).

126 V tej zadevi Sodišče prve stopnje meni, da je primerno najprej navesti, preden se sploh začne ugotavljati, kdaj se je začel zastaralni rok, da v vsakem primeru in v nasprotju s trditvami tožečih strank tega roka ni pretrgal niti njihov dopis organu AIMA z dne 22. januarja 1996 niti njihov dopis Komisiji z dne 13. novembra 1996. Prvič, očitno je namreč, da noben od teh dopisov ni odškodninski zahtevak, ki bi bil naslovljen na Komisijo. Dopis z dne 13. novembra 1996 vsebuje pritožbo glede zatrjevane napačne razlage Uredbe št. 2499/82 s strani organa AIMA. Zakonitosti te uredbe, ali splošneje ravnanja Komisije, pa se z njim ne izpodbija (glej zgoraj navedeno točko 38).

- 127 Drugič, tožeče stranke se ne morejo sklicevati na omenjena dopisa glede pretrganja zastaranja, ki ga predvideva člen 46 Statuta Sodišča, ker nobenemu od teh dopisov ni sledila vložitev tožbe pred Sodiščem prve stopnje v rokih, ki jih predvideva ta člen (glej zgoraj navedeno točko 125).
- 128 Na podlagi teh uvodnih ugotovitev je treba ugotoviti, kdaj se je začel zastaralni rok za to odškodninsko tožbo.

— Obstoj nedvomne škode

- 129 Zastaralni rok, ki ga predvideva člen 46 Statuta Sodišča se ne začne, dokler niso izpolnjeni vsi pogoji, ki jim je podrejena obveznost povračila škode. Ti pogoji se nanašajo na obstoj nezakonitega ravnanja institucij Skupnosti, na dejanskost zatrjevane škode in na vzročno zvezo med tem ravnanjem in zatrjevano škodo (sodba Sodišča z dne 27. januarja 1982 v zadevi Birra Wührer in drugi proti Svetu in Komisiji, 256/80, 257/80, 265/80, 267/80 in 5/81, Recueil, str. 85, točka 10, sodba Sodišča prve stopnje z dne 16. aprila 1997, Hartmann proti Svetu in Komisiji, T-20/94, Recueil, str. II-595, točka 107, in zgoraj navedena sodba Jansma proti Komisiji, točka 76). Navedeni pogoj nedvomne škode je izpolnjen, ko je škoda neizbežna in predvidljiva z zadostno gotovostjo, tudi če je ni mogoče natančno številčno opredeliti (sodba Sodišča z dne 14. januarja 1987 v zadevi Zuckerfabrik Bedburg proti Svetu in Komisiji, 281/84, Recueil, str. 49, točka 14).
- 130 Glede tega je treba opozoriti, da kadar gre, kot v tej zadevi, za primer, v katerem odgovornost Skupnosti izhaja iz normativnega akta, se zastaralni rok ne začne, preden so nastali škodljivi učinki tega akta in posledično ne pred trenutkom, ko so oškodovanci utrpeli nedvomno škodo (zgoraj navedena sodba Birra Wührer in drugi proti Svetu in Komisiji, točka 10).

- 131 V tej zadevi Sodišče prve stopnje zato ugotavlja, da se je zastaralni rok začel v trenutku, ko so tožeče stranke nedvomno utrpele škodo zaradi delnega ali popolnega neizplačila pomoči Skupnosti.
- 132 Stranke ne izpodbijajo tega, da bi jim morala DAI na podlagi ureditve Uredbe št. 2499/82 minimalno nakupno ceno za vino izplačati najkasneje junija 1983 ob uporabi člena 9(1) te uredbe, kot je to poudarila Komisija. Na podlagi te določbe bi moral destilater to ceno plačati proizvajalcu najkasneje v devetdesetih dneh po prejemu vina v destilarno. V tej zadevi pa ni sporno, da so se zadnje pošiljke vina dobavile marca 1983 (glej zgoraj navedeno točko 18).
- 133 Vendar v posebnih okoliščinah tega spora škoda, ki so jo utrpele tožeče stranke na koncu meseca junija 1983 zaradi delnega ali popolnega neizplačila pomoči Skupnosti v predpisanem roku, ne more biti obravnavana, kot da je že od tega datuma imela nedvomno naravo, to je da je bila neizbežna in predvidljiva.
- 134 DAI je namreč 22. junija 1983 prosila organ AIMA za plačilo zneska zadevne pomoči Skupnosti kot predujma in zaradi tega zagotovila varščino na ime tega organa v skladu z členom 11 Uredbe št. 2499/82. Vendar med strankami ni sporno, da je DAI, potem ko je 10. avgusta 1983 prejela ta predujem, izplačala del te vsote nekaterim zadevnim proizvajalcem, med drugim nekaterim od tožečih strank, kot to izhaja iz podatkov, ki so jih te predložile v odgovor na vprašanja Sodišča prve stopnje, in kot je tudi DAI potrdila pred Tribunalu civile iz Rima (glej zgoraj navedene točke 16, 19, 20, 25, 26 in 43).

- 135 Poleg tega je DAI septembra 1984 začela postopek pred Tribunale civile iz Rima, predvsem da bi se ugotovilo, da je varščina namenjena zagotovitvi plačila minimalne nakupne cene proizvajalcem, če destilater ne izpolni svojih obveznosti. Zadevni proizvajalci, med njimi tudi tožeče stranke, so intervenirali v postopku na strani DAI. Ti zahtevki so bili s sodbo Tribunale civile iz Rima z dne 27. januarja 1989 zavrjnjeni (glej zgoraj navedene točke 25, 26, 28 in 30). Pritožbo, ki so jo vložile proti tej sodbi štiri od petih tožečih strank, je zavrnila sodba pritožbenega sodišča iz Rima z dne 19. novembra 1991, ki jo je potrdila sodba italijanskega kasacijskega sodišča z dne 28. novembra 1994.
- 136 Da bi presodili nedvomno naravo škode, je treba upoštevati tiste postopke, ki se specifično nanašajo na usodo varščine. Kljub neučinkovitosti nacionalnih pravnih sredstev, ki jo je ugotovilo Sodišče prve stopnje (glej zgoraj navedeno točko 118), je treba namreč priznati, da je bilo v izjemnih okoliščinah te zadeve izredno težko, da bi se skrben in dobro obveščen gospodarski subjekt zavedal tega, da ne bo mogel doseči izplačila zadevnih pomoči pred nacionalnim sodiščem.
- 137 Treba je navesti, da v tej zadevi izmenjava korespondence med tožečimi strankami in organom AIMA ter Komisijo, hkrati pa tudi postopki, začeti pred italijanskimi sodišči, kažejo, da so tožeče stranke zavrnitev organa AIMA, da jim izplača zadevno pomoč, na začetku jasno pripisovale nepravilni razlagi Uredbe št. 2499/82 (glej zgoraj navedene točke 28, od 35 do 38, 41 in 42).
- 138 Glede tega je treba omeniti, da se ta zavrnitev organa AIMA ni opirala na izrecno določbo Uredbe št. 2499/82, temveč na pravno praznino te uredbe, ker ni predvidevala, na podlagi sistema, ki ga je določal njen člen 9, mehanizma, ki bi zagotavljal izplačilo pomoči zadevnim proizvajalcem pri nesolventnosti destilaterja. Med drugim je člen 11 te uredbe podrejal plačilo predujma pomoči destilaterju s tem, da ta zagotovi varščino v višini 110 % zneska te pomoči na ime intervencijskega organa. V teh okoliščinah zainteresirane osebe seveda razumljivo niso vedele, da je

vzrok za njihovo škodo prav v pravni praznini Uredbe št. 2499/82, tako da povračila te škode ne morejo dobiti pred nacionalnim sodiščem, ker ni pravne podlage, ki bi dovolila plačilo pomoči proizvajalcem, kot je bilo že razsojeno (glej zgoraj navedeno točko 118).

- 139 Poleg tega je treba ugotoviti, da so tožeče stranke v okviru svojih kvazipogodbenih odnosov z organom AIMA legitimno pričakovale, da bo nacionalno sodišče ta organ obsodilo na plačilo zneska pomoči, vključenega v minimalno nakupno ceno, ki jim je DAI ni izplačala, kot je med drugim na obravnavi navedla Komisija (glej zgoraj navedeno točko 89).
- 140 Ni namreč sporno, da vse pogodbe, ki so bile sklenjene med tožečimi strankami in DAI ter jih je potrdil organ AIMA, izrecno omenjajo znesek subvencije EKUJS, ki je bil vključen v minimalno nakupno ceno, ki jo je določila Uredba št. 2499/82 in je bila dogovorjena v pogodbi, kot to izhaja iz dokazov v spisu.
- 141 Poleg tega ni sporno, da so tožeče stranke izpolnile vse svoje obveznosti in da je bila preventivna destilacija opravljena v rokih, ki jih predvideva zgoraj navedena uredba.
- 142 Poleg tega neobstoj mehanizma, ki v okviru sistema, ki ga ustanavlja člen 9 te uredbe, zagotavlja izplačilo pomoči Skupnosti zadevnim proizvajalcem, predvsem pri stečaju destilaterja, ni združljiv z enim od bistvenih namenov preventivne destilacije. Preventivna destilacija ni namenjena samo preprečevanju trženja vin slabe kakovosti, temveč tudi temu, kot to izhaja iz šeste uvodne izjave Uredbe št. 2144/82, da se izboljšajo prihodki proizvajalcev tako, da se jim pod določenimi pogoji zagotovi „minimalna zagotovljena cena“ za namizno vino. Med drugim je v skladu z enajsto uvodno izjavo Uredbe št. 2499/82 pomembno predvideti, da se po

splošnem pravilu minimalna cena, zagotovljena proizvajalcem, izplača v rokih, ki jim omogočajo pridobiti primerljiv dohodek s tistim, ki bi ga pridobili, če bi šlo za tržno prodajo; zato se je na podlagi te uvodne izjave izkazalo za potrebno, da se dolžna pomoč izplača čim prej, s hkratnim zagotavljanjem pravilne izvedbe operacij s primernim sistemom zavarovanja.

- 143 V tem kontekstu je lahko skrben in dobro obveščen proizvajalec razumno pričakoval, da bo prejel plačilo zadevne pomoči. Še posebej, če je destilater zagotovil varščino na podlagi člena 11 Uredbe št. 2499/82, da bi zagotovil pravilno izvedbo operacij, je bilo legitimno pričakovati, da ni tveganja nesolventnosti destilaterja glede zneska pomoči, ki je predhodno izplačan destilaterju kot predujem, če so proizvajalci izpolnili vse svoje obveznosti in je bilo vino destilirano v skladu z določbami te uredbe.
- 144 Izjemno naravo položaja, ki izhaja iz zgoraj omenjene pravne praznine Uredbe št. 2499/82 na področju preventivne destilacije namiznega vina, potrjuje tudi dejstvo, da v sistemu, ki ga določa Uredba Sveta (EGS) št. 1931/76 z dne 20. julija 1976, ki določa splošna pravila o operacijah destilacije vin, ki jo določajo členi 6(b), 6(c), 24(a) in 24(b) Uredbe (EGS) št. 816/70 (UL 1976 L 211, str. 5), nacionalni intervencijski organ izplača pomoč Skupnosti neposredno zadevnim proizvajalcem. Čeprav je Uredba Sveta (EGS) št. 343/79 z dne 5. februarja 1979, ki določa splošna pravila določenih operacij destilacije vina (UL L 54, str. 64) in je nadomestila Uredbo št. 1931/76 od 2. aprila 1979 naprej, omogočala državam članicam, da predvidijo plačilo dela pomoči proizvajalcem prek intervencijskega organa ali prek destilaterja (v tem drugem primeru je intervencijski organ povrnil znesek pomoči destilaterju, ko je bil predložen dokaz, da je bila celotna količina vina, ki je bila navedena v pogodbi, destilirana), ni določala sistema temu, ki bi bil podoben sistemu, ki ga določa člen 9 Uredbe št. 2499/82 in se uporablja v tej zadevi. Člen 4(3) Uredbe št. 343/79 je namreč določal, da je intervencijski organ, ko je bil predložen zgoraj

navedeni dokaz, proizvajalcu izplačal razliko med dolgovano pomočjo in zneskom, navedenem v drugem odstavku. V nasprotju s sistemom, ki ga predvideva člen 9 Uredbe št. 2499/82, dodelitev pomoči Skupnosti dejansko ni bila podrejena dokazu, da je destilater v predvidenem roku izplačal pomoč proizvajalcu.

145 Zaradi vseh teh razlogov, upošteva je zapletenost sistema, ki ga je določila Uredba št. 2499/82 in izjemnih okoliščin, ki so bile navedene, so se tožeče stranke šele po koncu postopkov o varščini, ki so jih začele pred italijanskimi sodišči, lahko zavedele, da ne bodo dosegle plačila zneskov zadevne pomoči s pomočjo varščine.

146 V tej zadevi, čeprav je organ AIMA varščino unovčil po mesecu februarju 1991 na podlagi sodbe Tribunale civile iz Rima in je bila ta istega leta knjižena v korist EKUJS (glej zgoraj navedeno točko 40), italijansko sodišče do zgoraj navedene sodbe italijanskega kasacijskega sodišča z dne 28. novembra 1994 ni dokončno odločilo, kdo je na podlagi določb Uredbe št. 2499/82 upravičenec te varščine. Glede tega okoliščina, ki jo navaja Komisija, da je pritožbeno sodišče iz Rima razglasilo, da pritožba ni dopustna zaradi nepravilne vročitve pritožbe DAI, ne omogoča zaključka, da je o varščini dokončno odločila zgoraj navedena sodba Tribunale civile iz Rima, ker so štiri tožeče stranke v predpisanem roku vložile pritožbo in pravilno obvestile organ AIMA in Assedile ter kasneje pravilno vložile zahtevo za varstvo zakonitosti proti sodbi pritožbenega sodišča (glej zgoraj navedeni točki 31 in 33 ter po analogiji sklepne predloge generalnega pravobranilca M. Darmona z dne 18. junija 1991 k sodbi Sodišča z dne 8. aprila 1992 v zadevi Cato proti Komisiji, C-55/90, Recueil, str. I-2533, I-2545, točke od 25 do 27, in z dne 4. februarja 1992, Recueil, str. I-2559, točka 19). Iz tega izhaja, da odškodnina, ki so jo utrpele tožeče stranke, ni mogla biti nedvoumna pred 28. novembrom 1994.

147 V teh pogojih se petletni zastaralni rok, ki ga določa člen 46 Statuta Sodišča, ni mogel začeti pred tem zadnjim datumom, tako da ta odškodninska tožba, ki je bila vložena leta 1998, ni prepozna.

148 Iz tega izhaja, da je treba ugovor zastaranja tožbe zavrniti.

149 Poleg tega je treba natančneje navesti, da je, nasprotno, po sodbi italijanskega kasacijskega sodišča z dne 28. novembra 1994 škodo mogoče šteti kot nedvomno, saj je bila takrat neizbežna in predvidljiva, čeprav njene vsote še ni bilo mogoče natančno ugotoviti (glej zgoraj navedeni točki 129 in 130). Glede na to, da so imele tožeče stranke kot vinogradniške zadruge položaj privilegiranih upnic, kot to izhaja iz odgovorov tožečih strank na pisna vprašanja Sodišča prve stopnje, ki jim Komisija ni ugovarjala, namreč ni bilo izključeno, da ne bodo uspele pridobiti dela neplačanih terjatev do DAI v okviru stečajnega postopka, ki je po zgoraj navedenih odgovorih potekal šele v letu 2000.

150 Iz celote vseh predhodnih ugotovitev izhaja, da so odškodninski zahtevki dopustni.

Utemeljenost odškodninske tožbe

Trditve strank

151 Tožeče stranke v oporo svojemu odškodninskemu zahtevku najprej navajajo nezakonnost Uredbe št. 2499/82, z utemeljitvijo, da pravna praznina, ki jo napadajo, najprej povzroča neenakost obravnavanja proizvajalcev glede na to, v kateri državi imajo sedež. Ta uredba grobo krši načelo prepovedi diskriminacije, ki je določeno v členu 6 in členu 40(3), druga alineja, Pogodbe ES (po spremembi postala člen 12 in člen 34(2), druga alineja, Pogodbe ES), ker bi bila v okoliščinah, kakršne so v tej zadevi, le za proizvajalce, za katere velja sistem iz člena 9 te uredbe, upravičenost do

pomoči Skupnosti izključena. Med drugim iz take ureditve izhaja, da bi bila enaka pomoč namenjena ali proizvajalcu, če je zadevna država članica izbrala postopek, ki ga predvideva člen 10 iste uredbe, ali destilaterju, če je izbrala postopek, ki ga predvideva člen 9 te uredbe, kar je poleg tega v očitnem nasprotju s cilji, ki jih zasleduje ta uredba. Poleg tega tožeče stranke navajajo, da je neobstoj zagotovila, da bodo zadevne pomoči izplačane proizvajalcem, v tej zadevi povzročil neupravičeno obogatitev Skupnosti.

- 152 Med drugim so tožeče stranke glede ocene utrpljene škode v tožbi navedle zneske svojih neplačanih terjatev do DAI, ki so jih navajale že pred Tribunale civile iz Rima (glej zgoraj navedeno točko 28) in jih Komisija ni prerekala. Na obravnavi 10. februarja 2004 so na vprašanje Sodišča prve stopnje natančneje pojasnile, da je po izvršeni delitvi v okviru stečajnega postopka DAI v letu 2000 škoda, ki jo uveljavljajo, le del, ki ga proporcionalno predstavlja pomoč Skupnosti v vsoti njihovih neplačanih terjatev do DAI po tej delitvi (glej zgoraj navedeno točko 44). Ta del bi se tako moral izračunati v sorazmerju z delom, ki ga predstavlja pomoč, ki jo omenjajo pogodbe, ki jih je potrdil organ AIMA, v dogovorjeni minimalni nakupni ceni.

- 153 Komisija navaja, da so bili v skladu s sistemom izplačil pomoči Skupnosti, ki ga predvideva člen 9 Uredbe št. 2499/82, destilaterji neposredni upravičenci do te pomoči. Po drugi strani pa so bili v sistemu, ki ga določa člen 10 te uredbe, njeni upravičenci proizvajalci. Ta razlika, ki še zdaleč ni diskriminacija, ustreza obveznosti, da se pri izplačilu predujmov in pomoči upoštevajo različni upravni sistemi držav članic, kot je to navajala enajsta uvodna izjava te uredbe.

Presoja Sodišča prve stopnje

- 154 Nepogodbena odgovornost Skupnosti zaradi škode, ki jo povzročijo institucije in je predvidena v členu 215, druga alineja, Pogodbe ES, ne more biti uveljavljena, če niso izpolnjeni vsi pogoji, ki se nanašajo na nezakonnost ravnanja, ki se očita institucijam, na dejanskost zatrjevanе škode in na vzročno zvezo med zatrjevanim nezakonnim ravnanjem in zatrjevano škodo (zgoraj navedena sodba Ludwigshafener Walzmühle in drugi proti Svetu in Komisiji, točka 18, in sodba Sodišča prve stopnje z dne 9. decembra 1997 v zadevi Quiller in Heusmann proti Svetu in Komisiji, T-195/94 in T-202/94, Recueil, str. II-2247, točka 48).
- 155 Glede prvega od teh pogojev sodna praksa zahteva, da se ugotovi dovolj resna kršitev pravnega pravila, ki podeljuje pravice posameznikom (sodba Sodišča z dne 4. julija 2000 v zadevi Bergaderm in Goupil proti Komisiji, C-352/98 P, Recueil, str. I-5291, točka 42). Glede zahteve, da mora biti kršitev dovolj resna, je ključno merilo za njeno izpolnitev, da je zadevna institucija Skupnosti očitno in grobo prestopila meje svojih pooblastil. Kadar ima ta institucija le zelo omejeno prosto presojo ali je sploh nima, za ugotovitev obstoja dovolj resne kršitve zadošča že kršitev prava Skupnosti (sodba Sodišča z dne 10. decembra 2002 v zadevi Komisija proti Camar in Tico, C-312/00 P, Recueil, str. I-11355, točka 54, ter sodba Sodišča prve stopnje z dne 12. julija 2001 v zadevi Comafraica in Dole Fresh Fruit Europe proti Komisiji, T-198/95, T-171/96, T-230/97, T-174/98 in T-225/99, Recueil, str. II-1975, točka 134).
- 156 Tožeče stranke v tej zadevi glede materialnega prava zatrjujejo, da ima razlika med sistemoma izplačil pomoči, ki ju določata člen 9 in 10 Uredbe št. 2499/82, diskriminatorno naravo, ker v sistemu, ki ga predvideva člen 9, ni zagotovila za plačilo pomoči zadevnim proizvajalcem. Poleg tega bi delno ali popolno neplačilo zadevnih pomoči tožečim strankam povzročilo neupravičeno obogatitev Skupnosti (glej zgoraj navedeno točko 84).

- 157 Prvič, v zvezi s tožbenim razlogom kršitve načela prepovedi neupravičene obogatitve, je treba poudariti, da so tožeče stranke izpolnile vse svoje obveznosti in da je bila destilacija vina, ki so ga dobavile DAI, opravljena v rokih, ki jih predpisuje Uredba št. 2499/82, kot je bilo že ugotovljeno (glej zgoraj navedeno točko 141). Cilji, ki jih glede preventivne destilacije zasleduje ta uredba, so bili tako v celoti doseženi.
- 158 Kljub temu tožeče stranke zaradi nesolventnosti DAI niso prejele protidajatve za svoje dobave, ki je bila predvidena v okviru njihovih kvazipogodbenih odnosov z organom AIMA v obliki plačila – prek DAI – zneskov pomoči od EKUJS, ki so bili omenjeni v pogodbah, ki so jih sklenile z DAI in jih je potrdil organ AIMA.
- 159 V teh okoliščinah Skupnost ni bila upravičeno obogatena, kar je bila posledica nepopolnega plačila zadevne pomoči tožečim strankam, saj je bila varščina, ki jo je zagotovila DAI – da bi zajamčila pravilnost operacije preventivne destilacije in da bi pridobila izplačilo predujma za te pomoči – in jo je unovčil organ AIMA, s strani tega knjižena v korist EKUJS v proračunskem letu 1991.
- 160 Prepoved neupravičene obogatitve pa je splošno načelo prava Skupnosti (sodba Sodišča z dne 10. julija 1990 v zadevi Grčija proti Komisiji, C-259/87, Recueil, str. I-2845, objava povzetka, točka 26, in sodbi Sodišča prve stopnje z dne 10. oktobra 2001 v zadevi Corus UK proti Komisiji, Recueil, str. II-2967, točka 55, in z dne 3. aprila 2003 v zadevi Vieira in Vieira Argentina proti Komisiji, T-44/01, T-119/01 in T-126/01, Recueil, str. II-1209, točka 86).
- 161 Zato je treba ugotoviti, da je sistem posrednega plačila pomoči, ki ga določa člen 9 Uredbe št. 2499/82, očitno v nasprotju s splošnim načelom, ki prepoveduje neupravičeno obogatev, saj pri tem sistemu ni bil predviden noben mehanizem, ki

bi lahko proizvajalcem pri nesolventnosti destilaterja zagotovil plačilo pomoči Skupnosti, kadar so sicer bili izpolnjeni vsi pogoji za dodelitev pomoči.

162 Iz tega izhaja, da Uredba št. 2499/82 dovolj resno krši načelo, ki prepoveduje neupravičeno obogatitev in katerega predmet je podeliti pravice posameznikom.

163 Drugič, glede utemeljitve zahtevka na podlagi kršitve načela prepovedi diskriminacije Sodišče prve stopnje najprej ugotavlja, da je bila možnost izbire, ki jo predvideva člen 8 Uredbe št. 2499/82, med plačilom pomoči proizvajalcem prek destilaterja (člen 9) in neposrednim plačilom pomoči intervencijskega organa proizvajalcem (člen 10), načeloma utemeljena zaradi potrebe zagotoviti polno učinkovitost preventivne destilacije za vinsko tržno leto 1982/1983 v celotni Skupnosti, upoštevajoč različne upravne sisteme različnih držav članic, kot to navaja enajsta uvodna izjava te uredbe. Tožeče stranke pa načeloma tudi ne izpodbijajo sistema posrednega izplačila pomoči proizvajalcem.

164 V tej zadevi je treba obravnavati, ali načini uporabe sistema posrednega izplačila pomoči, ki so jih predvidevali zadevni predpisi, niso povzročili diskriminacije, ki jo prepoveduje člen 40(3) Pogodbe, med proizvajalci Skupnosti, ko so proizvajalci, ki imajo svoj sedež v državi članici, ki je izbrala ta sistem posrednih plačil, ki ga določa člen 9 Uredbe št. 2499/82, zaradi tega nosili tveganje glede izplačila pomoči Skupnosti, ki ga proizvajalci s sedežem v državi članici, ki je izbrala sistem, ki ga določa člen 10 te uredbe, niso nosili.

- 165 V skladu z ustaljeno sodno prakso je prepoved diskriminacije, ki jo določa člen 40(3) Pogodbe, le poseben izraz splošnega načela enakosti, ki je eno od temeljnih načel prava Skupnosti. To načelo zahteva, da se podobne okoliščine ne obravnavajo na različen način, razen če razlikovanje ni objektivno utemeljeno (sodba Sodišča z dne 21. februarja 1990 v zadevi Wuidart in drugi, od C-267/88 do C-285/88, Recueil, str. I-435, točka 13).
- 166 Glede sodnega nadzora pogojev za izvrševanje te prepovedi je treba poudariti, da ima zakonodajalec Skupnosti na področju skupne kmetijske politike široko diskrecijsko pravico, ki je posledica političnih odgovornosti, ki mu jih podeljujeta člena 40 in 43 Pogodbe (postala člena 34 in 37 Pogodbe ES) (zgoraj navedena sodba Wuidart in drugi, točka 14).
- 167 V tej zadevi iz namena zgoraj navedene uredbe izhaja, da je bila pomoč ne glede na to, kateri sistem njenega izplačila je bil izbran, namenjena proizvajalcem (glej zgoraj navedeno točko 142). Čeprav je res, da je na podlagi člena 9(2) Uredbe št. 2499/82 intervencijski organ moral izplačati pomoč destilaterju, je bilo to plačilo vseeno podrejeno temu, da destilater v rokih, ki so bili določeni v prvem odstavku istega člena, izplača proizvajalcu minimalno nakupno ceno, ki je vključevala znesek pomoči. V tem sistemu je bil destilater dejansko posrednik pri plačilu pomoči Skupnosti, ki je bila vključena v zagotovljeno minimalno nakupno ceno.
- 168 V teh pogojih Sodišče prve stopnje ugotavlja, da pomanjkanje zagotovila za plačilo pomoči Skupnosti zadevnim proizvajalcem v sistemu, ki ga predvideva člen 9 Uredbe št. 2499/82, predvsem pri stečaju destilaterja, ni vključeno v normalna tržna tveganja, ki so neločljivo povezana z izvrševanjem pogodb o dobavi, kakršne so bile v tej zadevi sklenjene med destilaterji in proizvajalci, predvsem glede tveganja neizpolnitve obveznosti plačila dogovorjene cene pri nesolventnosti kupca.

- 169 Glede tega je treba navesti, da v okviru predpisov, v katerega se umeščajo pogodbe med destilaterji in proizvajalci, na katere se sklicujejo člani 1, 3 in 4 Uredbe št. 2499/82, teh ni mogoče šteti za običajne gospodarske pogodbe, saj cena, ki je v njih dogovorjena, vsebuje znesek pomoči Skupnosti. S tem, da je predvidela dodelitev pomoči EKUJS, oddelek „Jamstva“, v korist določene skupine gospodarskih subjektov v natančno določenih pogojih, ki jih definira, je Uredba št. 2499/82 načeloma izključila vsako ekonomsko ali tržno tveganje, ki bi se nanašalo na izplačilo pomoči, v trenutku, ko so bili ti pogoji za dodelitev pomoči izpolnjeni.
- 170 V tem kontekstu izrecna navedba zneska pomoči Skupnosti, ki je vključena v dogovorjeno minimalno nakupno ceno v pogodbah, sklenjenih med proizvajalci in destilaterji ter potrjenimi s strani intervencijskih organov, potrjuje načelen neobstoj kakršnega koli tveganja neizpolnitve, ki se nanaša na plačilo cene v višini zneska pomoči. Po drugi strani pa je treba poudariti, da je del minimalne nakupne cene, ki ga ne krije pomoč Skupnosti, še vedno izpostavljen tveganjem, ki so neločljivo povezana z vsako gospodarsko pogodbo.
- 171 Vendarle je bilo v praksi zaradi neobstoja sistema, ki bi zagotavljal plačilo pomoči proizvajalcem v sistemu, ki ga določa člen 9 Uredbe, predvsem pri stečajni destilaterji, dejansko izplačilo pomoči Skupnosti proizvajalcem prav tako izpostavljeno tveganjem povsem tržne narave, ki so lahko izkrivili pogoje za njeno dodelitev.
- 172 Okoliščina, da je bil sistem pomoči za destilacijo urejen tako, da so se finančna sredstva Skupnosti, ki so bila za to predvidena, lahko izgubila v vmesnih tržnih odnosih, preden so dosegla upravičenca, je očitno v nasprotju z namenom tega sistema in njegovo javno naravo. Čeprav je varščina, ki je bila predvidena pri plačilu predujma pomoči, res lahko zavarovala, če je bilo to potrebno, finančne interese Skupnosti, ta sistem še vedno v okoliščinah, kakršne so v tej zadevi, očitno ni izpolnil enega od svojih namenov, to je izboljšati prihodke zadevnih proizvajalcev. Glede tega je treba omeniti, da trditve Komisije, da je običajno, da je v okviru skupne kmetijske

politike pravni upravičenec do pomoči pred ekonomskim upravičencem, ki je kmetijski proizvajalec, ne more vplivati na to presojo, ker možnost izbire med postopkoma, ki ju določata člena 9 in 10 Uredbe, nikakor ni bila dana, da bi omogočila državam članicam, da po svoji presoji izberejo upravičenca do pomoči, temveč le zato, da bi olajšala prilagoditev načinov izvrševanj njihovemu upravnemu sistemu (enajsta uvodna izjava Uredbe št. 2499/82).

173 Zato je treba ugotoviti, da je ta pravna praznina v Uredbi št. 2499/82 povzročila različno obravnavanje v državah članicah glede natančnejših zagotovil izplačila pomoči Skupnosti zadevnim proizvajalcem, čeprav jim je bila ta pomoč načeloma dolgovana na podlagi predpisov Skupnosti, ki se uporabijo.

174 Tako razlikovanje je v skladu z načelom prepovedi diskriminacije samo, če je objektivno utemeljeno zaradi razlike v obravnavanih okoliščinah. Vendar je treba ugotoviti, da v tej zadevi ni tako. Še posebej, ker se očitana razlika v obravnavanju ne nanaša na pogoje za dodelitev pomoči za preventivno destilacijo, temveč le na upravne postopke za to dodelitev, je ni mogoče razložiti z razlikami v položaju proizvajalcev vina oziroma, splošneje, v položaju vinogradniških sektorjev različnih držav članic.

175 Poleg tega v nasprotju s trditvami Komisije te razlike v obravnavanju prav tako ni mogoče utemeljiti s praktičnimi razlogi, ki so povezani s tem, da je treba upoštevati različne upravne sisteme v različnih državah članicah. Poleg sistema izplačila pomoči zadevnim proizvajalcem prek destilaterja, ki ga določa člen 9 Uredbe št. 2499/82, bi bil lahko določen mehanizem, ki bi zagotavljal plačilo proizvajalcem pri nesolventnosti destilaterja, ne da bi to poslabšalo učinkovitost tega sistema. Zato je bila naloga Komisije, da v primernem času sprejme ukrepe, ki bi jih ocenila za najbolj primerne, da bi odpravila to pravno praznino zgoraj omenjene uredbe. Glede tega trditev Komisije, da je bila razlika v obravnavanju utemeljena z dejstvom, da je sistem izplačila pomoči, ki ga določa člen 10 Uredbe št. 2499/82, nalagal več

upravnih omejitev na zadevne proizvajalce kot sistem, ki ga določa člen 9 te uredbe, ni niti podkrepljena z dokazi niti utemeljena. Očitki tožečih strank se namreč ne nanašajo na načelo izplačila pomoči proizvajalcem prek destilaterja, temveč na pravno praznino tega sistema, ki ne zagotavlja izplačila pomoči dejanskim upravičencem pri nesolventnosti destilaterja. Ta neobstoj zagotovila je torej zaradi zunanjih razlogov lahko povzročil, da zadevni proizvajalci niso dobili pomoči, ki so jo imeli pravico zahtevati, in zato nima nič skupnega s preprostimi pogoji dokazovanja, ki jim je bilo podrejeno neposredno plačilo pomoči intervencijskega organa proizvajalcem na podlagi člena 10 Uredbe št. 2499/82. Glede trditve, ki jo je Komisija navedla v odgovorih na pisna vprašanja Sodišča prve stopnje, da bi zadevni proizvajalci v sistemu, ki ga predvideva člen 10 Uredbe št. 2499/82, prav tako nosili tveganje neprejetja pomoči Skupnosti, če destilater ne bi izpolnil svoje obveznosti, da opravi destilacijo vina v predpisanih rokih, je treba poudariti, da so to tveganje nosili vsi proizvajalci, ne glede na možnost, ki jo je izbrala zadevna država članica, in da to nima nobene povezave s tveganjem, povezanim z nesolventnostjo destilaterja, ki se edino obravnava v tej zadevi, saj ni sporno, da je bilo vino, ki so ga dobavile tožeče stranke, destilirano v predpisanih rokih.

- 176 V teh pogojih je Komisija s tem da v okviru ureditve Uredbe št. 2499/82 ob sistemu plačila pomoči, ki ga določa člen 9 te uredbe ni predvidela mehanizma, ki bi zagotavljal plačilo pomoči zadevnim proizvajalcem pri nesolventnosti destilaterja, očitno in resno prestopila meje svoje diskrecijske pravice. Iz tega izhaja, da Uredba št. 2499/82 prav tako dovolj resno krši načelo prepovedi diskriminacije, katerega predmet je podeliti pravice posameznikom (zgoraj navedena sodba Dumortier in drugi proti Svetu, točka 11).

- 177 Med drugim je treba zavrni zaključek Komisije, da tožeče stranke niso uspele dokazati vzročne zveze med škodo, ki je nastala zaradi delnega ali celotnega neplačila pomoči tožečim strankam in med ravnanjem te institucije, ker niso

izkazale vzročne zveze med tem, da jim DAI ni izplačala pomoči – kar je po mnenju Komisije škodno dejanje – in ravnanjem te institucije. Glede tega zadošča omeniti, da so tožeče stranke utemeljeno zatrjevale, da jim je škoda, ki je Komisija ne preroka, nastala zaradi opustitve te institucije, da v sistem plačila, ki ga določa člen 9 Uredbe št. 2499/82, vključi mehanizem, ki bi zagotovil izplačilo pomoči zadevnim proizvajalcem pri nesolventnosti destilaterja (glej zgoraj navedeni točki 111 in 112). Dejansko delno ali celotno neplačilo zadevne pomoči tožečim strankam po stečajju DAI izhaja neposredno iz pravne praznine Uredbe št. 2499/82. Iz tega izhaja, da je vzročna zveza med to škodo in očitanim ravnanjem Komisije jasno izkazana.

178 Glede na navedeno je treba zaključiti, da so izpolnjeni pogoji za odgovornost Skupnosti, ki se nanašajo na nezakonitost očitane dejanja, na dejanskost škode in na vzročno zvezo med tem ravnanjem in zatrjevano škodo.

179 Ker višine škode, ki so jo utrpele tožeče stranke, v trenutni fazi postopka glede na trditve strank ni mogoče ugotoviti, je primerno z vmesno sodbo ugotoviti, da mora Komisija povrniti škodo, ki je tem nastala zaradi delnega ali celotnega neplačila dela njihovih neplačanih terjatev do DAI, ki ustreza pomoči Skupnosti, ki jo imajo pravico zahtevati na podlagi Uredbe št. 2499/82.

180 Sodišče prve stopnje zato poziva stranke, da glede na to sodbo dosežejo dogovor glede višine odškodnine za utrpljeno škodo v štirih mesecih od dneva razglasitve te sodbe. Če stranke ne bodo dosegle dogovora, morajo Sodišču prve stopnje v istem roku predložiti predloge, ki se nanašajo na višino zahtevkov.

Stroški

181 Glede na navedeno v prejšnji točki se odločitev o stroških pridrži.

Iz teh razlogov je

SODIŠČE PRVE STOPNJE (drugi senat)

razsodilo:

- 1. Komisija mora povrniti škodo, ki je nastala tožečim strankam zaradi stečaja Distilleria Agricola Industriale de Terralba, ker ni bil vzpostavljen mehanizem, ki bi lahko v okviru ureditve iz člena 9 Uredbe (EGS) št. 2499/82 glede preventivne destilacije za vinsko tržno leto 1982/1983 zagotavljal izplačila pomoči Skupnosti zadevnim proizvajalcem, ki jih določa ta uredba.**
- 2. Stranke Sodišču prve stopnje v štirih mesecih od dneva razglasitve te sodbe predložijo znesek odškodnine, ki ga določijo sporazumno.**

- 3. Če stranke ne dosežejo dogovora, Sodišču prve stopnje v istem roku predložijo višino svojih zahtevkov.**

Pirrung

Meij

Forwood

Razglašeno na javni obravnavi v Luxembourg, 23. novembra 2004.

Sodni tajnik

Predsednik

H. Jung

J. Pirrung

Kazalo

Pravni okvir	II - 4000
Dejansko stanje	II - 4005
Postopek in predlogi strank	II - 4016
Pravno stanje	II - 4019
A – Dopustnost ničnostne tožbe in tožbe zaradi nedelovanja	II - 4019
Trditve strank	II - 4019
Presoja Sodišča prve stopnje	II - 4021
Dopustnost ničnostne tožbe	II - 4021
Dopustnost tožbe zaradi nedelovanja	II - 4026
B – Odškodninska tožba in zahtevki za povračilo zaradi neupravičene obogatitve .	II - 4027
Dopustnost zahtevka za povračilo zaradi neupravičene obogatitve	II - 4027
Dopustnost odškodninske tožbe	II - 4028
Navedbe strank	II - 4028
Presoja Sodišča prve stopnje	II - 4032
1. Ugovor, da očitane ravnanja ni mogoče pripisati Skupnosti	II - 4033
2. Ugovor, da obstajajo učinkovita nacionalna pravna sredstva	II - 4036
3. Ugovor zastaranja odškodninske tožbe	II - 4040
– Uvodne ugotovitve	II - 4040
– Obstoj nedvomne škode	II - 4041
Utemeljenost odškodninske tožbe	II - 4047
Trditve strank	II - 4047
Presoja Sodišča prve stopnje	II - 4049
Stroški	II - 4057